

Självständigt arbete i krigsvetenskap, 15 hp

<i>Författare</i> Major Mats Antonson, Helikopterflottiljen	<i>Program</i> FHS ChP 08-10
<i>Handledare</i> Dr Robert Egnell och Dr Dan Öberg	
<i>Beteckning</i>	
<p><u>Comprehensive Approach: Civil-militär filosofi eller allsidigt strategiskt koncept?</u></p> <p>Erfarenheter från de senaste årens komplexa konflikter har bidragit till insikten att separata militära insatser ofta är otillräckliga för att skapa fred. <i>Comprehensive Approach</i> ses av många som ett koncept med målsättningen att skapa en integrerad civil-militär ansats för konfliktlösning. Konceptets innebörd är emellertid oklar. Dessutom är det problematiskt att empiriskt belägga att användandet av konceptet leder till framgång, vilket medför svårigheter att granska dess värde.</p> <p>Uppsatsen utnyttjar Michael Howards teori om strategins dimensioner för att analysera Storbritanniens syn på <i>Comprehensive Approach</i> som strategiskt koncept. Som metod används en kvalitativ textanalys av systematiserande typ. Utifrån analysen identifieras styrkor och svagheter med konceptet, vilket medför att huvudfrågan vad Storbritanniens syn på <i>Comprehensive Approach</i> innebär och vilket värde <i>Comprehensive Approach</i> har som strategiskt koncept besvaras. Svaret bidrar till ökad kunskap och förståelse för <i>Comprehensive Approach</i>, vilket är uppsatsens syfte.</p> <p>Resultatet visar att Storbritannien ser <i>Comprehensive Approach</i> som ett strategiskt koncept som kräver integrerade civil-militära strukturer för att fungera på ett bra sätt. Samtliga Howards dimensioner återfinns, och att ingen dimension överfokuseras är utifrån teorin en styrka. Värdet på <i>Comprehensive Approach</i> som strategiskt koncept kan samtidigt ifrågasättas främst på grund av att det mestadels uttrycks <i>vad</i> som bör uppnås, men däremot sällan beskrivs <i>hur</i> det ska genomföras. Uppsatsen påvisar även svårigheterna att samordna och koordinera aktörer mot ett gemensamt mål i en multinationell miljö, när incitament för samordning saknas.</p> <p><u>Nyckelord:</u> <i>Comprehensive Approach</i>, Strategisk teori, Strategins dimensioner, Michael Howard.</p>	

Comprehensive Approach: Civil-Military Philosophy or Comprehensive Strategic Concept?

ABSTRACT

Experiences from the complex conflicts of recent years have contributed to the insight that separate military efforts often are insufficient in peace-making. *Comprehensive Approach* is considered as a concept with the aim to create an integrated civil-military approach to solve conflicts. However, the meaning of the concept is unclear. Furthermore, it is problematic to back up empirically that using the concept leads to success, which results in difficulties in reviewing its value.

The essay uses Michael Howard's theory on the dimensions of strategy to analyse United Kingdom's view on *Comprehensive Approach* as a strategic concept. As a method a qualitative text analysis of systematized type is used. On the basis of the analysis, strengths and weaknesses of the concept are identified, which answers the main issue on what United Kingdom's view on *Comprehensive Approach* means and which value *Comprehensive Approach* has as a strategic concept. The answer contributes to increased knowledge and understanding of *Comprehensive Approach*, which is the purpose of the essay.

The result shows that United Kingdom considers *Comprehensive Approach* as a strategic concept which requires integrated civil-military structures in order to work properly. All Howard's dimensions are represented and none of them are too dominant, which departing from the theory is a strength. At the same time the value of *Comprehensive Approach* as a strategic concept can be questioned mainly due to that it mostly expresses *what* should be obtained but seldom describes *how* it should be implemented. The essay also reveals the difficulties in coordinating the actors towards a common aim in a multinational environment when coordinating incentives are lacking.

Keywords: *Comprehensive Approach*, Strategic theory, Dimensions of Strategy, Michael Howard.

1. INLEDNING.....	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Problemformulering, syfte och frågeställningar.....	5
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Centrala begrepp.....	6
1.5 Teori och metod.....	8
1.6 Validitet och reliabilitet	9
1.7 Material och källkritik	10
1.8 Tidigare forskning	11
1.9 Disposition	11
2. TEORI OCH ANALYSMODELL.....	12
2.1 Strategisk teori.....	12
2.2 Strategins dimensioner.....	13
2.3 Teorins användbarhet och styrkor	17
2.4 Teorikritik	17
2.5 Analysmodell.....	18
3. COMPREHENSIVE APPROACH.....	19
3.1 Bakgrund	19
3.2 Storbritanniens syn på Comprehensive Approach	19
3.3 Slutsatser	21
4. ANALYS.....	22
4.1 Howards strategiska dimensioner i Storbritanniens syn på Comprehensive Approach.....	22
4.1.1 <i>Den operativa dimensionen</i>	22
4.1.2 <i>Den logistiska dimensionen</i>	24
4.1.3 <i>Den sociala dimensionen</i>	25
4.1.4 <i>Den teknologiska dimensionen</i>	27
4.1.5 <i>Delslutsatser</i>	28
4.2 Howards strategiska dimensioner i Storbritanniens uttryckta strategi för Afghanistan och Pakistan.....	29
4.2.1 <i>Den operativa dimensionen</i>	29
4.2.2 <i>Den logistiska dimensionen</i>	31
4.2.3 <i>Den sociala dimensionen</i>	32
4.2.4 <i>Den teknologiska dimensionen</i>	33
4.3 Slutsatser	33
5. DISKUSSION.....	36
5.1 Styrkor och svagheter avseende Comprehensive Approach som strategiskt koncept.....	36
5.1.1 <i>Styrkor</i>	36
5.1.2 <i>Svagheter</i>	37
5.2 Slutsatser	38
6. AVSLUTNING	39
6.1 Sammanfattning av slutsatser.....	39
6.2 Resultatdiskussion	40
6.3 Förslag till fortsatt forskning.....	41
7. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	42

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

We now are engaged, constantly and in many permutations, in *war amongst the people*. We must adapt our approach and organize our institutions to this overwhelming reality if we are to triumph in the confrontations and conflicts that we face.¹

Erfarenheter och misslyckanden under de senaste årens alltmer komplexa konflikter har bidragit till en insikt om att separata militära insatser är otillräckliga för att skapa fred. Strävan efter att utveckla mer integrerade insatser med högre grad av samordning har medfört en begynnande utveckling av ett antal olika strategiska koncept med målsättningen att åstadkomma detta.²

Comprehensive Approach är ett av dessa koncept, så ofta uttalat och refererat till att det av många uppfattas som ett "buzzword", med vag och oprecis innebörd. Ingen enad definition existerar, och det är oklart vad *Comprehensive Approach* egentligen innebär. Är det endast en inriktning eller filosofi med syftet att leda mot ökad samverkan, eller ska det förstås det som ett slags samordnad gemensam operation på strategisk nivå? Det förefaller viktigt att försöka kartlägga konceptet och klargöra innebörden av *Comprehensive Approach*.

Att studera konceptet är också intressant för Försvarsmakten, eftersom *Comprehensive Approach* finns med i arbetet och tankarna inom ramen för en ny militärstrategisk doktrin. En målsättning i det arbetet är att i den framtida doktrinen inrikta Försvarsmakten inom samtliga konfliktnivåer. Ambitionen är att beskriva metoder och begrepp även för konfliktsituationer med lägre våldsanvändning, där militär seger inte är primär, eller inte ens möjlig. Där anses konceptet *Comprehensive Approach* kunna vara bärande.³

Erfarenheter och forskning visar att en mer allsidig och integrerad ansats är eftersträvansvärd för att kunna lösa dagens komplexa konflikter.⁴ Ändå går det inte att i nuläget empiriskt belägga att användandet av konceptet leder till framgång. Genom att finna andra sätt att granska *Comprehensive Approach* i sin nuvarande form kan vi således bidra till en pusselbit i kartläggningen och förståelsen av konceptet. Hur ska vi då kunna angripa problemet att granska *Comprehensive Approach*?

¹ Smith, Rupert, *The Utility of Force - The Art of War in the Modern World* (London: Penguin Books Ltd, 2006), s. 404.

² Nilsson, Claes, Hull, Cecilia, Derblom, Markus och Egnell, Robert, *Comprehensive Approach i fredsfrämjande insatser. Den allomfattande insatsens beståndsdelar, FOI-R-2804—SE* (Stockholm: FOI, 2009), s. 7.

³ Föreläsning av Övlt Jonas Lind vid Försvarshögskolan, 2009-05-18.

⁴ Se exempelvis Smith, Rupert, *The Utility of Force - The Art of War in the Modern World* (London: Penguin Books Ltd, 2006) och Egnell, Robert, *Complex Peace Operations and Civil-Military Relations: Winning the peace* (New York: Routledge, 2009).

Ett sätt skulle kunna vara att utnyttja någon av de etablerade teorier som finns inom ämnesområdet för att därigenom öka förståelsen för den företeelse som studeras.⁵ Således torde det vara fruktbart att granska det strategiska konceptet *Comprehensive Approach* med hjälp av perspektiv hämtade ur strategisk teori. En teoribildning som använts som verktyg för analys är teorin om strategins dimensioner. Teorin bygger på att vi genom att analysera dimensionerna var för sig bidrar till att öka förståelsen för helheten.⁶ Genom att använda Michael Howards teori om strategins dimensioner för att möta empirin skulle vi således kunna granska *Comprehensive Approach*.

1.2 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Med ovanstående bakgrund och problemdiskussion kan vi närma oss en konkretisering av problemet. Genom att begränsa oss till att analysera en av de statliga aktörer som varit drivande i utvecklingen av konceptet *Comprehensive Approach*, nämligen Storbritannien⁷ kan en huvudfråga formuleras. Storbritannien som aktör väljs också för att slutsatserna i uppsatsen kan gynna svensk försvarsmakt. Storbritannien har lång och relevant erfarenhet av internationella insatser, ofta i områden där även Sverige verkar. Dessutom är Storbritannien en ofta förekommande partner till Sverige i insatser. Huvudfrågan utgör uppsatsens problemformulering:

Vad innebär Storbritanniens syn på Comprehensive Approach och vilket värde har Comprehensive Approach som strategiskt koncept?

Syftet med den här uppsatsen är att bidra till ökad kunskap och förståelse för *Comprehensive Approach*. Uppsatsen har således ett kumulativt syfte, med ambitionen att tillföra en pusselbit i kartläggningen av konceptet. Genom att analysera konceptet med Howards strategiska dimensioner som analysverktyg, kan en analys genomföras som bidrar till att nå syftet.

För att göra problemformuleringen hanterbar har den brutits ned i tre frågeställningar. Genom att besvara frågeställningarna kommer vi åt problemformuleringen. Nedanstående frågeställningar kommer att besvaras i uppsatsen:

1. Hur beskrivs Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach*?
2. På vilket sätt återfinns och uttrycks Howards strategiska dimensioner i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach*?
3. Vilka styrkor och svagheter kan identifieras avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept?

⁵ Rienecker, Lotte, *Problemformulering* (Stockholm: Liber, 2003), s. 35.

⁶ Widén, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder* (Stockholm: Försvarsmakten, 2005), s. 83.

⁷ Nilsson, Claes, Hull, Cecilia, Derblom, Markus och Egnell, Robert, *Comprehensive Approach i fredsfrämjande insatser. Den allomfattande insatsens beståndsdelar, FOI-R-2804—SE*, s. 47.

1.3 Avgränsningar

Rumsavgränsningen utgörs av att det endast är Storbritanniens syn på konceptet *Comprehensive Approach* som avhandlas. Valet kan kanske vid en första anblick förefalla märkligt. Trots flertalet nationella initiativ, förknippas nämligen *Comprehensive Approach* oftast med multinationella organisationer såsom exempelvis EU och Nato. Det finns emellertid ett flertal motiv till valet. Storbritannien är en statlig aktör med en bred erfarenhetsbas, som tidigt och kontinuerligt varit drivande i utvecklingen av det strategiska konceptet.⁸ De har en väl utvecklad dokumentation där *Comprehensive Approach* konceptualiserats, som lämpar sig väl för en analys. En granskning av Storbritanniens syn på konceptet samt deras strategi för att använda det i praktiken i Afghanistan, kan ge oss en uppfattning utifrån ett nationellt perspektiv, men samtidigt inom en multinationell miljö.

Tidsmässigt avgränsas uppsatsen till perioden mellan år 2005 och fram till idag. Anledningen till detta är att det var år 2005 som Storbritannien introducerade det övergripande strategiska konceptet *Comprehensive Approach*.

Uppsatsen avhandlar i huvudsak politisk strategisk och militärstrategisk nivå, och underliggande koncept och utformningen av dessa kommer inte att behandlas. Det empiriska materialet avseende Storbritanniens syn på konceptet avgränsas därför till att omfatta strategiska och militärstrategiska dokument.

Den tematiska utgångspunkten i uppsatsen är det militära instrumentet, men övriga kopplingar avgränsas inte helt eftersom det ligger i konceptets natur att fokusera på helheten.

1.4 Centrala begrepp

Strategi

Begreppet, som ursprungligen är militärt och betyder ”att leda en här”⁹, definieras av Clausewitz såsom ”läran om stridens utnyttjande för att nå krigets syfte”.¹⁰ Definitionen uttrycker strategi som en rationell handling som anger hur militära medel ska utnyttjas för att nå övergripande politiska målsättningar. I modern tid har strategidefinitionen breddats till att omfatta mer än bara nyttjandet av militära maktmedel. Då uppsatsen inte är begränsad till enbart militärstrategi, men ändå har ett militärt fokus anser jag att Försvarsmaktens definition av strategi med fördel kan användas. Definitionen lyder:

Plan eller förhållningssätt i form av mål, medel och metoder för hur tillgängliga resurser bör utvecklas, tillföras eller användas för att uppnå överordnade syften.¹¹

⁸ Derblom, Markus, Egnell, Robert och Nilsson, Claes, *The Impact of Strategic Concepts and Approaches on the Effects-Based Approach to Operations*, FOI-R-2394—SE (Stockholm: FOI, 2007), s. 19.

⁹ Widén, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, s.54.

¹⁰ Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, översättning Hjalmar Mårtensson, Klaus-Richard Böhme och Alf W. Johansson (Stockholm: Bonnier, 1991, 2006), s. 88.

¹¹ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2002* (Stockholm: Försvarsmakten, 2002), s. 61.

Koncept

Ett militärt koncept kan beskrivas som ”en metod eller ett tillvägagångssätt för att använda vissa militära förmågor för att uppnå ett uppsatt mål”.¹² Ett koncept utgör således en grund till en doktrin. Vid utvecklingen av ett koncept kan olika klassificeringsgrader, exempelvis avseende mognadsgrad, tid och omfattning användas.¹³

Strategiskt koncept

Ett strategiskt koncept innebär ett övergripande koncept på strategisk nivå som uttrycker *vad* som ska uppnås och *hur* det är tänkt att det ska uppnås, där fokus är på metoder. Mognadsgraden på konceptet kan variera, och konceptet behöver inte heller vara fixerat, utan kan vara under utveckling och förändring.¹⁴

Strategins dimensioner

Teoribildning som utifrån ett holistiskt synsätt kan utnyttjas för att studera och analysera strategi. Teorin delar in strategi i olika dimensioner, där varje dimension analyseras enskilt, men där syftet är att fokusera på helheten.¹⁵ Dimensionerna kan därmed utgöra lämpliga analysverktyg vid studier och bedömningar av strategi och strategiska koncept. En beskrivning av teorin följer i kapitel 2.

Militärstrategisk doktrin

Militär doktrin är ”ett formellt uttryck för den kunskap och de föreställningar som utgör den viktigaste grunden för verksamheten inom det militära försvaret”.¹⁶ Den militärstrategiska doktrinen ska ”förklara och förmedla ett gemensamt förhållningssätt inklusive en gemensam nomenklatur för användande av militära medel”.¹⁷ Militärstrategisk doktrin är ofta den övergripande nivån för en doktrinserie, som även skrivs med separata delar för operativ och taktisk nivå.

Värde

Begreppet värde används som ett uttryck för ett ställningstagande avseende den vikt som något har utifrån vissa definierade kriterier.¹⁸ I uppsatsen görs detta ställningstagande genom att en bedömning av styrkor och svagheter identifieras utifrån de strategiska dimensioner som valts som analysmodell. Uppsatsen kommer således inte att ange ett matematiskt mått eller värde på *Comprehensive Approach*. Läsaren kan däremot förvänta sig en bedömning av de styrkor och svagheter som utifrån analysen kan identifieras avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept.

¹² Wikström, Niklas et al, *Gemensam strid, Ledning på operativ och taktisk nivå i ett nätverksbaserat, flexibelt insatsförsvaret* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2005), s. 17.

¹³ Flygelholm, Stefan, Norlander, Arne och Hansson, Lars-Åke, *Expeditionär Förmåga, Analytiskt Koncept – Vision, Krav, Utveckling, version 1.0* (Stockholm: Försvarsmakten, 2008), s. 6.

¹⁴ Wikström, Niklas et al, *Gemensam strid, Ledning på operativ och taktisk nivå i ett nätverksbaserat, flexibelt insatsförsvaret*, s. 17.

¹⁵ Widén, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, s. 83.

¹⁶ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2002*, s. 9.

¹⁷ *Ibid.*, s. 10.

¹⁸ Rienecker, Lotte, *Problemformulering*, s. 27.

1.5 Teori och metod

I det här avsnittet klargörs vald teori med motiv. Därefter beskrivs och motiveras de metodologiska överväganden och vägval som gjorts i uppsatsen. Teorin utvecklas sedan ytterligare i kapitel 2.

Uppsatsens teoretiska ram utgår ifrån strategisk teori, närmare bestämt utifrån teorin om strategins dimensioner. Teorin kategoriserar strategi i olika dimensioner, vilket möjliggör ett systematiskt sätt att betrakta helheten utifrån en analys av varje dimension. Teorin hjälper till att skapa det ramverk som används under analysen av uppsatsens empiriska material. Motivet till vald teori är att den ger möjlighet att utifrån ett antal definierade perspektiv analysera *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept och därmed hjälpa till att besvara problemformuleringen. Uppsatsen är teorikonsumerande¹⁹ i den bemärkelsen att en ökad kunskap och förståelse för *Comprehensive Approach* är centralt, inte huruvida teorin som används stärks eller försvagas. Teorin vidareutvecklas i kapitel 2.

För att på bästa sätt kunna utnyttja teorin som ramverk i uppsatsens analys krävs ett vägval avseende metod. Det innebär att klargöra *hur* analysen ska genomföras för att frågeställningarna och problemformuleringen ska kunna besvaras. Uppsatsens syfte är förståelseinriktat. Därför har en *kvalitativ* metodansats valts. En kvalitativ ansats innebär till skillnad från en kvantitativ att analysen inte fokuseras på att identifiera och räkna förekomster av begrepp och uttryck i en text.²⁰ Istället är målsättningen vid användandet av kvalitativa metoder att få en djupare kunskap och förståelse för en texts eller en utsagas innebörd.²¹

Det finns ett flertal olika former av tekniker inom den kvalitativa ansatsen. Förutom ett antal olika inriktningar av textanalys, förekommer även intervjuer och enkäter.²² För denna uppsats syfte är bedömningen att tillräckligt med fakta finns att tillgå i det empiriska materialet för att enbart använda textanalys. Terminologin för olika textanalytiska inriktningar varierar. Esaiasson et al använder begreppet *kvalitativ textanalys* som samlingsbegrepp. Den kvalitativa textanalysen delas sedan in i två huvudkategorier, dels den som *systematiserar* innehållet i texterna som analyseras, och dels den vars huvudsyfte är att *kritiskt granska*.²³ Analysen av materialet i denna uppsats inriktas mot att initialt klassificera innehållet utifrån de strategiska dimensioner som valts som analysverktyg och därefter dra slutsatser utifrån det. Därför väljs en *kvalitativ textanalys* med *systematiserande syfte*.

¹⁹ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan. Konsten at studera samhälle, individ och marknad, tredje upplagan* (Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2007), s. 42-43.

²⁰ Hallenberg, Jan, Ring, Stefan, Rydén, Birgitta och Åselius, Gunnar, *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt - En introduktion i metodlära* (Stockholm: Försvarshögskolan, Bokmanus, 2006), s. 15.

²¹ Patel, Runa och Davidsson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning, tredje upplagan* (Studentlitteratur, 1991, 2003), s. 118.

²² Ibid., s. 63-69.

²³ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan. Konsten at studera samhälle, individ och marknad, tredje upplagan*, s. 237-238.

Ytterligare ett ställningstagande som bör göras avseende vald metod är vilken metod för slutledning som ska användas. Metoderna för slutledning indelas vanligtvis i kategorierna *induktiv* och *deduktiv*. En induktiv slutledningsmetod innebär att empirin studeras utan att först ta en utgångspunkt i en vedertagen teori. Utifrån analysen görs sedan försök att generalisera, och således att i någon mån formulera teorier.²⁴ Ett deduktivt tillvägagångssätt innebär däremot att man utgår ifrån en teori och studerar empiriska företeelser.²⁵ Det innebär att slutsatser dras om enskilda fall eller företeelser med utgångspunkt i en befintlig teori. Eftersom uppsatsen använder perspektiv hämtade från en befintlig teori, väljs en deduktiv metod för slutledning.

Sammanfattningsvis beskrivs initialt teorin om strategins dimensioner för att skapa ett sammanhang. Utifrån teorin väljs sedan de dimensioner som anses mest lämpliga att använda som verktyg för att analysera det empiriska materialet. Analysmodellen anläggs sedan på empirin för att utgöra perspektiv i uppsatsens analysdel.

Analysen genomförs på empiri som beskriver Storbritanniens syn på konceptet i officiella nationella strategiska dokument. Därefter görs även en analys av Storbritanniens uttryckta strategi för att använda konceptet i praktiken. I och med att frågeställningen angrips såväl teoretiskt som praktiskt och både ur ett nationellt och ett multinationellt perspektiv kan slutligen slutsatser dras för att kunna diskutera styrkor och svagheter med *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept.

1.6 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär ”i vilken utsträckning vi verkligen undersöker det vi avser att undersöka”.²⁶ Validiteten delas in i *intern* och *extern* validitet. Med *intern validitet* menas hur giltiga slutsatser som kan dras inom de analysenheter som valts i studien.²⁷ I föreliggande undersökning studeras Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* utifrån officiella nationella strategiska dokument, vilket anses ge en hög intern validitet. Den interna validiteten höjs genom att även material avseende Storbritanniens uttryckta strategi för att använda konceptet i praktiken analyseras.

Den andra delen av validitet benämns *extern validitet*. Den externa validiteten avser möjligheten att generalisera slutsatserna och resultatet till en större eller annan kontext än den som studeras.²⁸ I denna uppsats görs en bedömning av *värdet* på *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept. Genom att tydligt definiera begreppet *värde* i avsnittet centrala begrepp höjs validiteten. Uppsatsen gör inte anspråk på att bedöma värdet av *Comprehensive Approach* i generella termer, utan enbart betraktat som ett strategiskt koncept.

²⁴ Patel, Runa och Davidsson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning, tredje upplagan*, s. 24.

²⁵ Hallenberg, Jan, Ring, Stefan, Rydén, Birgitta och Åselius, Gunnar, *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt - En introduktion i metodlära*, s. 11.

²⁶ Bjereld, Ulf, Demker, Marie och Hinnfors, Jonas, *Varför vetenskap? Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen, andra upplagan* (Studentlitteratur, 2002), s. 108.

²⁷ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan. Konsten at studera samhälle, individ och marknad, tredje upplagan*, s. 64.

²⁸ Ibid.

Dessutom bedöms styrkor och svagheter enbart utifrån valda perspektiv, det vill säga utifrån strategins dimensioner. Uppsatsen gör inte anspråk på att slutsatserna är direkt överförbara till andra kontexter, men valet av Storbritannien som analysobjekt anses möjliggöra att slutsatserna kan beaktas även i andra sammanhang.

Med *reliabilitet* menas hur hög *tillförlitlighet* det mätinstrument som väljs har och *hur* det vi vill mäta sedan verkligen mäts.²⁹ Uppsatsens reliabilitet höjs genom en noggrann genomgång av den teori som används i undersökningen. En analysmodell skapas sedan ur teorin, och valda kriterier inom analysmodellen specificeras. Även användandet av primärkällor i uppsatsens analys anses höja reliabiliteten.

1.7 Material och källkritik

Som metodlitteratur används ett antal svenska metodböcker. Flera av böckerna är studentlitteratur och dessa väljs med anledning av att de är pedagogiska och lättfattliga. Användningen av fler än en metodbok ger även insikt om att förekommande tabulatur och metodbegrepp skiljer sig åt i de olika böckerna. Det skulle kunna betraktas som en svaghet, men medför tvärtom att en bättre helhetsbild av förekommande metoder och begrepp erhålls.

Den empiri som används för uppsatsens analys avseende Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* är primärkällor utgivna av den brittiska regeringen och försvarsdepartementet (Ministry of Defence; MoD). Granskningen av detta material ur de källkritiska kriterierna *äkthet*, *oberoende*, *samtidighet* och *tendens*³⁰ är oproblematiske. En styrka med materialet är att det uttrycker staten Storbritanniens officiella syn på konceptet. De dokument som analyseras är *Joint Discussion Note 4/05 – The Comprehensive Approach*, *The National Security Strategy of the United Kingdom* och *British Defence Doctrine*.

Empirin som studeras och analyseras avseende Storbritanniens uttryckta strategi för att praktiskt använda *Comprehensive Approach* är också en primärkälla, nämligen dokumentet *UK Policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward*. Dokumentet är utgivet av den brittiska regeringen i april 2009.

För att bygga upp en kunskapsbas inom ämnesområdet har även ett antal sekundärkällor använts. En rapportserie utgiven av Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI) kan särskilt omnämnas. Rapporterna är skrivna inom ramen för FOI:s stöd till Försvarsmaktens konceptutveckling inom området effektbaserad ledning och *Effects-Based Approach to Operations* (EBAO).³¹ Rapporterna har medfört en initial kunskapsuppbyggnad avseende *Comprehensive Approach* och närliggande koncept, och har dessutom bidragit till kunskap om forskningsläget i Sverige.

²⁹ Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod, andra upplagan* (Lund: Studentlitteratur, 1996), s. 67.

³⁰ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan. Konsten at studera samhälle, individ och marknad, tredje upplagan*, s. 314-323.

³¹ Derblom, Markus, Egnell, Robert, Nilsson, Claes, *The Impact of Strategic Concepts and Approaches on the Effects-Based Approach to Operations, FOI-R-2394—SE*, s. 19.

1.8 Tidigare forskning

Med anledning av ämnets aktualitet och popularitet i såväl politiska som militära kretsar har det skrivits mycket inom ämnesområdet de senaste åren. Den tidigare forskningen förefaller emellertid ofta vara inriktad mot att försöka finna svar på hur *Comprehensive Approach* ska kunna implementeras inom ett specifikt område. Det innebär att fokus riktas på hur de underliggande koncepten ska vara utformade. Här kan exempelvis rapportserien utgiven av Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI) under åren 2007-2009 återigen nämnas.

FOI:s forskning fokuserar på utvecklingen av det underliggande militära konceptet *Effects-Based Approach to Operations* (EBAO). FOI analyserar även vilken påverkan som strategiska koncept såsom *Comprehensive Approach* har på EBAO.³² I en av rapporterna görs en ansats att koppla ihop teori och praktik genom att placera *Comprehensive Approach* i en generisk och komplex konfliktmiljö, och diskutera problemområden och möjligheter utifrån detta.³³ Rapporterna berör uppsatsens ämnesområde, men besvarar inte denna uppsats problemformulering.

1.9 Disposition

Kapitel 1 Inledning syftar till att ge en bakgrund till valet av ämnesområde och klargöra problemformulering, syfte och frågeställningar.

I kapitel 2 Teori och analysmodell ges en fördjupad beskrivning av vald teori. I kapitlet klarläggs även hur teorin nyttjas för att skapa uppsatsens analysmodell. Kapitlet innehåller också ett avsnitt avseende teorikritik.

Kapitel 3 Comprehensive Approach är deskriptivt och beskriver Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* utifrån officiella strategiska och militärstrategiska dokument. I kapitlet besvaras uppsatsens första frågeställning.

I kapitel 4 Analys möts teori och empiri. En analys genomförs för att besvara på vilket sätt Howards strategiska dimensioner återfinns och uttrycks i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach*. I kapitlet besvaras uppsatsens andra frågeställning.

Kapitel 5 Diskussion omfattar en bedömning av de styrkor och svagheter som identifierats avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept utifrån analysen. I kapitlet besvaras uppsatsens tredje frågeställning.

Kapitel 6 Avslutning innehåller en sammanfattning av de slutsatser som framkommit i de tidigare kapitlen, syftande till att uppsatsens problemformulering besvaras. Kapitlet avslutas med en resultatdiskussion och förslag till fortsatt forskning.

Kapitel 7 omfattar Käll- och litteraturförteckning.

³² Derblom, Markus, Egnell, Robert, Nilsson, Claes, *The Impact of Strategic Concepts and Approaches on the Effects-Based Approach to Operations*, FOI-R-2394—SE, s. 4.

³³ Nilsson, Claes, Hull, Cecilia, Derblom, Markus och Egnell, Robert, *Comprehensive Approach i fredsfrämjande insatser. Den allomfattande insatsens beståndsdelar*, FOI-R-2804—SE, s. 7-9.

2. TEORI OCH ANALYSMODELL

[W]ithout a theory the facts are silent.³⁴

F.A. Hayek

2.1 Strategisk teori

För att kunna analysera det strategiska konceptet *Comprehensive Approach* på ett systematiskt sätt krävs ett analysverktyg. Ett bra sätt att finna möjliga perspektiv som kan utgöra lämpliga analysverktyg är att studera teorier relaterade till ämnesområdet. En teori är ett slags abstraktion av verkligheten. En väl utvecklad och beprövad teori kan definieras som ”en utsaga om vissa definierade fenomenors orsaksrelationer till varandra”.³⁵ Det innebär att vissa teorier, exempelvis inom naturvetenskapen, kan förklara ett stort antal av de fenomen som undersöks. Andra teorier har inte samma räckvidd och förklaringskraft, men kan ändå ge väldefinierade perspektiv som kan utnyttjas för att studera verkligheten. En teori är därför bra för att kunna strukturera och systematisera det som studeras.

Föreliggande uppsats teoretiska ram utgår ifrån strategisk teori, närmare bestämt utifrån teorin om strategins dimensioner. Den strategiska teorin antar ett rationellt perspektiv, där strävan är att finna svar på en av de mest centrala frågorna inom militärteorin - *hur* ett krig kan vinnas eller en konflikt lösas. Genom att utnyttja strategi kan vi således nå de övergripande politiska målen.³⁶ Här kan även en koppling till *Comprehensive Approach* göras eftersom det kan ses som ett sätt att försöka maximera effektiviteten för att kunna nå uppsatta mål.

En del av komplexiteten avseende strategi är att den inte riktas mot en passiv motståndare. Strategi innefattar en dynamik där valda medel används för att nå uppsatta mål, men där samtidigt motståndaren strävar efter att nå sina. Den franske teoretikern André Beaufre betraktar ovanstående resonemang som en duell mellan olika viljor, där båda strävar efter att nå sina mål.³⁷

Ytterligare en problematik, som har beskrivits av den amerikanske teoretikern Edward N. Luttwak, är teorin om strategins inneboende *paradoxlogik*. Teorin utgår ifrån ovanstående resonemang om strategin som en duell, och menar vidare att det med anledning av detta är problematiskt att identifiera den bästa strategin. Luttwak beskriver en strateg som har att välja mellan en bra väg och en mindre bra, sett utifrån vägnas beskaffenhet. Den mindre bra vägen kan då enligt paradoxlogiken vara den bästa, eftersom motståndaren sannolikt lägger större resurser på att försvara den vägen som var bra utifrån kriteriet beskaffenhet.³⁸

³⁴ Citatet hämtat ur Gray, Colin S., *Modern Strategy* (Oxford: Oxford University Press, 1999), s. 2.

³⁵ Bjereld, Ulf, Demker, Marie och Hinnfors, Jonas, *Varför vetenskap? Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen, andra upplagan*, s. 73.

³⁶ Widén, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, s. 53.

³⁷ Beaufre, André, *Modern Strategi för fred och krig* (Stockholm: Norstedts, 1963), s. 21-22.

³⁸ Widén, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, s. 76.

2.2 Strategins dimensioner

Av ovanstående generella teoribeskrivning kan vi konstatera att studier av strategi omgärdas av komplexitet, men vilka möjligheter finns det då att analysera strategi och strategiska koncept utifrån strategisk teori? Inom den strategiska teorin förekommer ett flertal sätt att analysera strategi på.³⁹ Ett sätt är att dela in strategin i ett antal olika dimensioner. Indelningen innebär en kategorisering av strategin i olika dimensioner, vilket möjliggör ett systematiskt sätt att betrakta helheten utifrån en analys av varje dimension. Teorin kan således hjälpa till att skapa det ramverk som används under analysen av uppsatsens empiriska material.

Motivet till vald teori är bland annat att den ger möjlighet att utifrån ett antal definierade perspektiv fokusera analysen av *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept och därmed hjälpa till att lösa frågeställningar och problemformulering. Analysen med hjälp av strategins dimensioner kan hjälpa oss att få ökad kunskap och förståelse för konceptet *Comprehensive Approach*. Vi kan därigenom på ett systematiskt och strukturerat sätt analysera konceptet.

I det följande avsnittet kommer tre olika teoretikers syn på strategins dimensioner att redovisas. Syftet med redogörelsen är att skapa en teoretisk grund och klargöra definitioner och användningsområden för de olika dimensionerna inför det val av analysverktyg som sedan ska göras. Teorin om strategins dimensioner har sitt ursprung så långt tillbaka i tiden som på 1700-talet, när Carl von Clausewitz i boken *Om kriget* delade in strategi i olika element.⁴⁰ Två nutida teoretiker som sedan vidareutvecklat teorin är Michael Howard i sin artikel *The Forgotten Dimensions of Strategy* och Colin S. Gray i boken *Modern Strategy*.

Clausewitz strategiska element

Clausewitz delar i boken *Om kriget* in strategin i fem olika element utefter de orsaker som han anser styr stridens utnyttjande. Elementen är ”moraliska, fysiska, matematiska, geografiska och statistiska”.⁴¹ För att definiera innehållet i de olika elementen skriver Clausewitz:

Till den första gruppen kan allt hänföras, som skapas av intellektuella egenskaper och verkningar. Den andra gruppen består av stridskrafternas storlek, deras sammansättning och beväpning osv. Till den tredje gruppen hör operationslinjernas vinklar och de konvergerande och divergerande rörelserna i den mån deras geometriska karaktär får betydelse i beräkningen. I den fjärde gäller det terrängens inflytande såsom behärskande punkter, bergskedjor, floder, skogar, vägar. Till slut omfattar den femte gruppen underhållstjänstens resurser mm.⁴²

³⁹ Widén, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, s. 79.

⁴⁰ Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, översättning Hjalmar Mårtensson, Klaus-Richard Böhme och Alf W. Johansson, s. 150.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

Clausewitz betonar därefter helhetens betydelse, och det beroende som varje element har till de andra elementen. Han menar att en uppdelning och analys av varje element mycket väl kan göras, exempelvis för att klarlägga respektive elements betydelse i en given situation. Clausewitz varnar däremot för en analys av ett enskilt element utan att hänsyn tas till de andra elementen, och framförallt utan fokus på helheten.⁴³

Clausewitz är naturligtvis formad av erfarenheterna från sin tids krigföring, vilket innebär att elementen framförallt relaterar till slagfältet. Hans fem element skapade dock en grund för vidare teoretiserande kring strategins dimensioner.

Michael Howards teori om strategins fyra dimensioner

I artikeln *The Forgotten Dimensions of Strategy* har militärhistorikern Michael Howard vidareutvecklat Clausewitz tankar och delat in strategin i fyra dimensioner. Dessa är den *logistiska*, den *operativa*, den *sociala* och den *teknologiska dimensionen*.⁴⁴ Howard betraktar ett antal krig ur ett militärhistoriskt perspektiv, och drar slutsatser om de olika dimensionernas inflytande. Likt Clausewitz påtalar Howard vikten av att strategi studeras ur ett helhetsperspektiv, och att alla de olika dimensionerna måste beaktas även om någon av dem har störst betydelse i en viss konflikt. Han menar också att ingen dimension får negligeras när en strategi skapas eller genomförs.⁴⁵ Howard tydliggör inte exakta definitioner för dimensionerna, utan använder istället historiska exempel för att belysa var och en av dem. Nedan följer en sammanfattning av hans resonemang:

Den logistiska dimensionen

Den logistiska dimensionen handlar enligt Howard om att ”*upprätta, beväpna, utrusta, flytta och försörja stridskrafterna*”.⁴⁶ Howard påpekar att Clausewitz var den förste teoretikern som gjorde en tydlig distinktion mellan att underhålla stridskrafterna och att använda dessa. Clausewitz fokuserar på den operativa dimensionen av strategin i sitt teoretiserande, vilket Howard däremot anser ger felaktiga slutsatser. Han menar att den logistiska dimensionen alltid måste studeras lika noggrant som den operativa. Howard ger exempel från historien och anser att den logistiska dimensionen till stor del var avgörande för nordsidan i det amerikanska inbördeskriget, genom deras förmåga att upprätta militära styrkor samt förflytta dessa till och underhålla dem på slagfälten. Den logistiska dimensionen var också framträdande under första världskriget.⁴⁷

⁴³ Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, översättning Hjalmar Mårtensson, Klaus-Richard Böhme och Alf W. Johansson, s. 150.

⁴⁴ *The logistical, the operational, the social and the technological*. Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy* (Foreign Affairs: Vol 57, Nr 5, 1979), s. 978.

⁴⁵ Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy*, s. 986.

⁴⁶ “*raising, arming, equipping, moving, and maintaining armed forces in the field*”. Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy*, s. 975.

⁴⁷ Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy*, s. 977-979.

Den operativa dimensionen

Den operativa dimensionen fokuserar enligt Howard på *användandet* av de militära styrkorna.⁴⁸ Han anser att denna dimension var framträdande under Napoleonkrigen och under de första årens tyska krigföring under andra världskriget. Påverkad av den tidens frågor för Howard även ett resonemang kring den operativa dimensionens betydelse kopplat till kärnvapenkrig. Han påpekar att det råder delade meningar i frågan, och anser att kärnvapentechnologin inte upphäver den operativa dimensionens betydelse mer än tidigare teknologiska framsteg i historien gjort.⁴⁹ En intressant iakttagelse i sammanhanget är att USA gav den operativa dimensionen ett uppsving i och med införandet av den reviderade doktrinen *FM 100-5* år 1982, där samordnade mark- och luftoperationer och strid på djupet gavs en framträdande roll.⁵⁰

Den sociala dimensionen

Den sociala dimensionen är den dimension som Howard anser har negligerats mest av de fyra. Dimensionen innefattar folkets vilja till uppoffring och attityd till kriget eller konflikten.⁵¹ Howard härleder den sociala dimensionen ända tillbaka till den franska revolutionen, och han anser att den generellt ökat i betydelse allt eftersom folket fått mer inflytande i huvuddelen av världens stater. Howard återkopplar den sociala dimensionen till Clausewitz treenighet⁵² och hans moraliska element, och anser att folkopinionens stöd nuförtiden är ett nödvändigt element.⁵³ I den sociala dimensionen ingår emellertid inte bara den egna befolkningens stöd. Motståndaren måste också beaktas. Howard belyser detta med exempel från andra världskriget, då såväl tyskar som briter hade en övertro på flygbombningarnas påverkan på motståndarens befolkning. Han påvisar också den sociala dimensionens avgörande betydelse i samband med Vietnamkriget.⁵⁴

Den teknologiska dimensionen

Den teknologiska dimensionen gjorde på allvar sitt inträde i och med Preussens användning av bakladdade gevär i 1860-talets krig mot Österrike.⁵⁵ Under andra hälften av 1900-talet har den teknologiska dimensionen givits större och större betydelse vid utvecklingen av stridskrafter och strategier för krigföring. Howard varnar emellertid för att en övertro på en dimension kan få den strategiske tänkaren att ignorera eller misstolka betydelsen av någon av de andra dimensionerna. Även om han anser att den teknologiska dimensionen generellt har ökat i betydelse, så har den inte förändrat strategins natur.

⁴⁸ Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy*, s. 976.

⁴⁹ *Ibid.*, s. 985.

⁵⁰ Widén, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, s. 88.

⁵¹ Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy*, s. 977.

⁵² Våldsamhetens *blinda naturkraft*, möjligheten till ett *fritt skapande sinne* och det rationella *förståndet* i att vara ett underordnat instrument till politiken. Den blinda naturkraften ansåg Clausewitz främst kunna härröras till *folket*. Se Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, översättning Hjalmar Mårtensson, Klaus-Richard Böhme och Alf W. Johansson (Stockholm: Bonnier, 1991, 2006), s. 44.

⁵³ Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy*, s. 977.

⁵⁴ *Ibid.*, s. 981.

⁵⁵ *Ibid.*, s. 978.

Sammanfattning

Howard anser således att alla de fyra dimensionerna har betydelse och måste beaktas, även om en enskild dimension kan vara mer betydelsefull än de andra vid en given situation. Howard betonar även helhetens signifikans när strategi studeras, och att den strategiske tänkaren inte bör överfokusera någon viss dimension eller helt ignorera en annan.⁵⁶ Styrkan i Howards dimensioner är att de utgör ett relativt enkelt och lättförståeligt ramverk för analys. Samtidigt är dimensionerna trots sin spännvidd bara fyra till antalet, vilket underlättar om analysen har ett begränsat utrymme avseende studiens omfång. En svaghet är att Howards beskrivning inte innefattar en mer detaljerad definition av varje enskild dimension, vilket hade underlättat utformningen av analyskriterier inom respektive dimension.

Colin S Grays teori om strategins dimensioner

Colin S. Gray har i sin bok *Modern Strategy* vidareutvecklat Clausewitz och Howards tankar. Gray delar in strategin i hela sjutton olika dimensioner, men de olika dimensionerna kategoriseras i tre övergripande. Dessa är *Folk och politik*, *Krigsförberedelser* och *Kriget*. Dimensionerna inom varje övergripande kategori framgår nedan.⁵⁷

Folk och politik

- Människor
- Samhälle
- Kultur
- Politik
- Etik

Krigsförberedelser

- Ekonomi och logistik
- Organisation
- Militär administration
- Information och underrättelser
- Strategisk teori och doktrin
- Teknologi

Kriget

- Militära operationer
- Ledning (politisk och militär)
- Geografi
- Friktion
- Motståndaren
- Tid

⁵⁶ Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy*, s. 978.

⁵⁷ "People and Politics: people, society, culture, politics, ethics. *Preparation for War*: economics and logistics, organization (including defence and force planning), military administration (including recruitment, training, and most aspects of armament), information and intelligence, strategic theory and doctrine, technology. *War Proper*: military operations, command (political and military), geography, friction (including chance and uncertainty), the adversary, time". Gray, Colin S., *Modern Strategy* (Oxford: Oxford University Press, 1999), s. 24. Författarens översättning.

Även Gray betonar att studiet av strategi måste göras ur ett helhetsperspektiv, där alla dimensioner måste beaktas för helhetens bästa.⁵⁸ Gray påtalar att överlägsenhet i en eller flera av dimensionerna inte nödvändigtvis leder till framgång, men att styrka i en dimension kan uppväga svagheter i andra dimensioner. Han anser emellertid, likt Howard, att ingen av dimensionerna får ignoreras helt. Han påvisar också att dimensionerna delvis går in i och påverkar varandra, vilket omöjliggör en fullständig distinktion dem emellan.⁵⁹

Gray argumenterar också för strategins konstanta natur, vilket innebär att han anser att dimensionerna kan användas för att studera strategi oavsett tidsperiod och kontext.⁶⁰ Grays ambition att vara heltäckande medför att antalet dimensioner blir många. Även om dimensionerna är sammanförda i tre huvudgrupper, så innebär det att en analys ur Grays strategiska dimensioner sannolikt blir omfattande och påverkar studiens omfång. En styrka med Grays teori är att den innefattar mer detaljer och definitioner än exempelvis Howards, samt att djupare empiriska studier genomförts med dimensionerna som analysverktyg.⁶¹

2.3 Teorins användbarhet och styrkor

Hur kan då teorin om strategins dimensioner användas? I boken *Strategy for Chaos: Revolutions in Military Affairs and The Evidence of History* utnyttjar Colin S. Gray sin teori i ett antal fallstudier för att analysera olika tidsepokers *Revolutions in Military Affairs* (RMA).⁶² Även om Gray i boken betraktar RMA ur ett historiskt perspektiv, belyser hans användning av strategins dimensioner som analysverktyg att det är möjligt att inte bara studera genomförd strategi under exempelvis en konflikt. Teorin kan även nyttjas som analysverktyg av ett strategiskt koncept. En indelning i olika dimensioner, där dessa analyseras var för sig för en bedömning av helheten förefaller således vara ett fruktbart sätt att analysera *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept. Med Grays resonemang om strategins oföränderliga natur som redovisats tidigare i uppsatsen, kan slutsatsen också dras att teorin om strategins dimensioner har stor räckvidd. Med det menas att teorin förefaller användbar på strategi och strategiska koncept oavsett tidsperiod eller konfliktnivå.

2.4 Teorikritik

Utifrån teorienomgången kan slutsatsen dras att teorins förklaringskraft är relativt låg, eftersom en styrka eller svaghet i någon enskild dimension inte behöver vara avgörande för strategins framgång eller nederlag. Teorin kan inte heller vetenskapligt belägga att frånvaron av en dimension, det vill säga att någon dimension ignoreras helt, bevisligen leder till nederlag. Däremot belyser teorin att konsekvenserna kan bli ödesdigra om så sker.

⁵⁸ Gray, Colin S., *Modern Strategy* (Oxford: Oxford University Press, 1999), s. 24.

⁵⁹ *Ibid.*, s. 25-26.

⁶⁰ *Ibid.*, s. 362. Grays resonemang om strategins konstanta natur, men föränderliga karaktär påminner om Clausewitz teori avseende krigets natur och karaktär, se Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, översättning Hjalmar Mårtensson, Klaus-Richard Böhme och Alf W. Johansson, s. 44.

⁶¹ Se exempelvis Gray, Colin S., *Strategy for Chaos. Revolutions in Military Affairs and The Evidence of History* (London: Frank Cass, 2002).

⁶² *Ibid.*, s. 122.

Slutsatsen som vi kan dra av ovanstående resonemang är att en värdering som besvarar frågan om hur ett strategiskt koncept eller en strategi ska utformas för att leda till seger eller framgång inte är möjlig att göra. Emellertid är detta inte syftet med föreliggande uppsats. Teorin bedöms kunna förse uppsatsen med lämpliga perspektiv för att kunna identifiera styrkor och svagheter med *Comprehensive Approach* i syfte att öka kunskapen och förståelsen för konceptet.

2.5 Analysmodell

Studierna av teorierna om strategins dimensioner påvisar att helheten bör betraktas utifrån delarna, det vill säga dimensionerna. Det vore således olyckligt att bara välja ut vissa av dimensionerna som analysverktyg, då risken att inte frågorna kan besvaras blir större.

Vi ställs alltså inför valet mellan Grays och Howards strategiska dimensioner. Grays dimensioner är alltför omfattande för omfånget i denna uppsats, samtidigt som ett antal av hans underdimensioner inte bedöms möjliga att finna i det valda empiriska materialet. Därför väljs Howards strategiska dimensioner som analysverktyg i föreliggande uppsats. Styrkan avseende detaljeringsgraden i Grays definitioner av respektive dimension utnyttjas emellertid för att stärka uppfattningen om vad Howards dimensioner innefattar. På detta sätt kan vi definiera innehållet i Howards dimensioner för att underlätta analysen av *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept .

Ytterligare en modifiering görs för att analysmodellen bättre ska passa uppsatsens syfte. Ett påtalat viktigt område inom konceptet *Comprehensive Approach* är ledning, samordning och samverkan.⁶³ Närheten till den operativa dimensionen gör att dessa kriterier avses behandlas inom den dimensionen. Ovanstående modifieringar innebär att analysmodellen som används i uppsatsen ges följande utseende:

Den operativa dimensionen: <ul style="list-style-type: none">▪ Utnyttjande av maktmedel och resurser▪ Ledning och samordning	Den logistiska dimensionen: <ul style="list-style-type: none">▪ Upprätta, förflytta och underhålla▪ Ekonomi och administration
Den sociala dimensionen: <ul style="list-style-type: none">▪ Befolkningens stöd▪ Kultur, samhälle och etik▪ Opinion	Den teknologiska dimensionen: <ul style="list-style-type: none">▪ Stridskrafternas kvalitet▪ Utrustning, materiel och teknik

⁶³ Nilsson, Claes; Hull, Cecilia; Derblom, Markus och Egnell, Robert, *Comprehensive Approach i fredsfrämjande insatser. Den allomfattande insatsens beståndsdelar, FOI-R-2804—SE*, s. 13.

3. COMPREHENSIVE APPROACH

Syftet med det här kapitlet är att besvara frågan hur Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* beskrivs.

3.1 Bakgrund

Utvecklingen gentemot strategiska koncept såsom *Comprehensive Approach* har generellt sett uppkommit utifrån två huvudspår. Det första är den förändring som skett mot alltmer komplexa konfliktmiljöer, med förändrade och utökade målsättningar för fredsfrämjande operationer. Från att ha varit inriktade mot att skapa stabilitet, innefattar uppgifterna numer demokratisering, statsbildning och ekonomisk utveckling. Förändringen kan ses som en förändring av den strategiska kontexten.⁶⁴

Det andra utvecklingsspåret är den militära transformering som skett mot ett alltmer effektbaserat synsätt. Transformeringen startade med en kraftig utveckling av ny teknologi, främst i USA, avseende informationssystem, kommunikationsteknologi och rymdteknik. Utvecklingen benämndes inledningsvis för *Revolution in Military Affairs* (RMA).⁶⁵ Ett antal koncept som *Network Centric Warfare* (NCW) och *Effects-Based Operations* (EBO) följde sedan.⁶⁶

De senaste åren har dessa två huvudspår gått ihop mer och mer. Behovet av integrerade, multifunktionella operationer har drivit fram koncept som *Integrated Missions* och *Comprehensive Approach*.⁶⁷ Storbritannien var drivande i konceptualiseringen av *Comprehensive Approach*, och år 2005 bidrog man tillsammans med Finland och Österrike till att EU antog konceptet.⁶⁸ År 2006 utgavs *Joint Discussion Note 4/05* som ett steg i att introducera konceptet och möjliggöra fortsatt utveckling inom Försvarsdepartementet (MoD) och övriga delar av den brittiska regeringen.⁶⁹ Senare har även konceptet införts i *British Defence Doctrine*.

3.2 Storbritanniens syn på Comprehensive Approach

Storbritannien beskriver att erfarenheter från bland annat Bosnien, Sierra Leone och Afghanistan medfört ett behov av att harmonisera strategiska mål, processer och planering. *Comprehensive Approach* ses som ett konceptuellt ramverk som ska användas för att med mål och styrningar kunna koordinera den brittiska regeringens olika departement.

⁶⁴ Derblom, Markus; Egnell, Robert och Nilsson, Claes, *The Impact of Strategic Concepts and Approaches on the Effects-Based Approach to Operations*, FOI-R-2394—SE, s. 11.

⁶⁵ Ginér, Michael, *Clintonadministrationen och RMA. En studie av amerikansk doktrin 1993-2001* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2002), s. 104.

⁶⁶ Elg, Johan (red.), *Effektbaserade operationer. Teori, planering och applicering* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2005), s. 1.

⁶⁷ Derblom, Markus; Egnell, Robert och Nilsson, Claes, *The Impact of Strategic Concepts and Approaches on the Effects-Based Approach to Operations*, FOI-R-2394—SE, s. 14. *Integrated Missions* är ett koncept framtaget inom FN, med syftet att vara ett ramverk för planering och genomförande av multifunktionella integrerade operationer med ett flertal aktörer.

⁶⁸ *Ibid.*, s. 20.

⁶⁹ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05* (Swindon: MOD/JDCC, 2006). Hämtad 2009-11-27. Tillgänglig via: <http://www.mod.uk/DefenceInternet/MicroSite/DCDC/OurPublications>, s. iii.

Komplexa situationer ska kunna identifieras och analyseras, och åtgärder för att lösa dem planeras och genomföras.⁷⁰ *Comprehensive Approach* definieras på följande sätt:

Commonly understood principles and collaborative processes that enhance the likelihood of favourable and enduring outcomes within a particular situation⁷¹

Comprehensive Approach ses som ett koncept som ska kunna vara applicerbart på konflikter och kriser såväl nationellt som internationellt. Det framgår i det studerade materialet att konceptet ska ses som en mer omfattande ansats som ska möjliggöra användningen av det underliggande konceptet *Effects-Based Approach* (EBA)⁷². Konceptet *Comprehensive Approach* är uppbyggt utifrån militära tankebanor att militära medel är otillräckliga, men att ökat nyttjande av andra medel vid kriser och konflikter kräver ökad samordning. Det konceptuella ramverket är uppbyggt på fyra grundläggande principer⁷³:

1. Proaktivt engagemang

Ett proaktivt engagemang mellan olika aktörer beskrivs utgöra grunden för möjligheten att samordna verksamheten för att lösa komplexa situationer.⁷⁴ Nationellt ska regeringen kunna sätta upp en gemensam målsättning, som de olika departementen sedan kan göra prioriteringar utifrån.⁷⁵ Principen syftar också till att möjliggöra ett ömsesidigt utbyte av information mellan aktörer och departement vid eventuella krissituationer. Därigenom underlättas tidiga åtgärder och möjligheten att initiera planering.⁷⁶

2. Ömsesidig förståelse

Denna princip påtalar vikten av bredd avseende kunskap, kultur, värderingar och uppfattningar om olika lösningar. Genom att sammanföra olika aktörers eller departements bidrag kan således denna bredd bidra till bra bedömningar och beslutsfattning och i förlängningen en lösning på den uppkomna krisen eller konflikten.⁷⁷ Även djupet avseende olika kunskapsområden betonas. Samverkan mellan olika aktörer ger därmed en delad förståelse som bedöms optimera effektiviteten.⁷⁸

⁷⁰ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. iii.

⁷¹ *Ibid.*, s. 1-5.

⁷² *Ibid.*, s. 1-5, 1-8. Definitionen på EBA är ”*The way of thinking and specific processes that, together, enable the integration and effectiveness of the military contribution within a Comprehensive Approach*”.

⁷³ *Proactive Engagement, Shared Understanding, Outcome-Based Thinking, Collaborative Working*. Författarens översättning. UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Edition* (Swindon: MOD/JDCC, 2008). Hämtad 2009-11-27. Tillgänglig via: <http://www.mod.uk/DefenceInternet/MicroSite/DCDC/OurPublications>, s. 1-8, 1-9.

⁷⁴ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 1-8.

⁷⁵ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-6.

⁷⁶ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 1-8.

⁷⁷ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-6.

⁷⁸ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 1-9.

3. Målstyrt tänkande

De strategiska målsättningarna ska styra alla aktiviteter som planeras och genomförs av aktörer eller departement.⁷⁹ Principen betonar även behovet av ledarskap och sammanhållning för att få alla att sträva mot samma mål.⁸⁰

4. Samarbete

Principen betonar personliga kontakter, kommunikativa nätverk och förtroende för andra aktörers och departements arbete. Genom öppenhet och informationsutbyte kan ett bra samarbetsklimat skapas och ökad effekt erhållas.⁸¹ Sofistikerad teknologi för informationshantering och utbyte påtalas också.⁸²

Konceptet anger att det är eftersträvansvärt med central samordning, men insikten att det inte alltid är möjligt beskrivs. Om möjligheten att samordna aktörerna saknas, anges att strävan ska vara att minst klargöra gränser mellan uppgifter och ansvar.⁸³ Vidare anges ett antal förutsättningar och aktiviteter som är nödvändiga för att konceptet *Comprehensive Approach* ska kunna utnyttjas. Bland annat nämns att strategiska mål sätts upp, att en ömsesidigt överenskommen strategi utifrån målen fastställs och att en koordinering sedan sker för att uppnå de effekter som leder i strategins riktning mot målsättningen.⁸⁴ Det framgår också att Storbritanniens syn är att integrering, samordning och samarbete krävs på alla olika nivåer (strategisk, operativ och taktisk), för att *Comprehensive Approach* ska kunna utnyttjas effektivt.⁸⁵

3.3 Slutsatser

Utifrån undersökningen av empirin framgår att Storbritannien ser *Comprehensive Approach* som ett strategiskt koncept, men att en fortsatt utveckling krävs för att konceptet ska kunna nyttjas fullt ut. Konceptet ska kunna användas vid en stor bredd av konflikter och kriser, såväl nationellt som internationellt. Att strategiska mål sätts upp och en gemensamt överenskommen strategi sedan skapas anses centralt. Strävan är sedan att resurser och medel, såväl civila som militära, samordnas för att nå de uppsatta målen.

En ömsesidig förståelse och samarbete för att integrera olika aktörers och departements betydelsefulla bidrag är vitalt, och ses som en möjlighet att underlätta samordning. Integrering, samordning och samarbete ska implementeras på samtliga nivåer för att *Comprehensive Approach* ska fungera optimalt. Det konceptuella ramverket är baserat på de fyra grundläggande principerna *proaktivt engagemang*, *ömsesidig förståelse*, *målstyrt tänkande* och *samarbete*.

⁷⁹ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-7.

⁸⁰ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 1-9.

⁸¹ *Ibid.*, s. 1-9.

⁸² UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-7.

⁸³ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 1-9.

⁸⁴ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-7, 1-8.

⁸⁵ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 2-8.

4. ANALYS

4.1 Howards strategiska dimensioner i Storbritanniens syn på Comprehensive Approach

I det här kapitlet genomförs analys för att besvara på vilket sätt Howards strategiska dimensioner återfinns och uttrycks i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach*.

4.1.1 Den operativa dimensionen

Inom den operativa dimensionen har beskrivningar avseende utnyttjandet av olika maktmedel och resurser studerats. Aspekter på hur ledning och samordning har uttryckts i det empiriska materialet har också ägnats särskild uppmärksamhet.

En grundförutsättning i konceptet *Comprehensive Approach* som framgår i det studerade materialet är att olika maktmedel, likväl som en kombination av civila och militära resurser bedöms krävas vid en insats för konfliktlösning. Det framhålls att olika konflikter kräver olika sammansättning, men maktmedlen liksom olika funktioner och stödaktiviteter framställs generellt som likvärdiga i betydelse.⁸⁶

Avseende hur maktmedlen och resurserna ska användas för optimal effekt anges *integrering* som ett nyckelbegrepp. Värt att beakta i sammanhanget är att *The National Security Strategy of the United Kingdom* inte använder uttrycket *Comprehensive Approach* i sina beskrivningar. Istället anges att utökad *integrering* för optimal konfliktlösning krävs:

More generally, the major security challenges require an integrated response that cuts across departmental lines and traditional policy boundaries. This National Security Strategy outlines some of the ways in which our approach has become more integrated, but also identifies where we need to go further.⁸⁷

Beskrivningarna tolkas emellertid som likvärdiga och helt i linje med de uttryck för *Comprehensive Approach* som anges i övriga delar av den studerade empirin. Värt att notera är emellertid att konceptet inte utvecklats nämnvärt i det material som gavs ut år 2008, jämfört med den initiala beskrivningen av konceptet i *Joint Discussion Note* med utgivningsår 2006. Det framgår i materialet att strukturella förändringar genomförts för utökad integrering. Förändringar som omnämns är exempelvis samlokalisering av civila och militära högkvarter i Afghanistan, integrerade arbetsgrupper och en nyinrättad stabiliseringsenhet.⁸⁸

⁸⁶ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-4.

⁸⁷ Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world* (Norwich, Cabinet Office, 2008). Hämtad 2009-11-27. Tillgänglig via: http://interactive.cabinetoffice.gov.uk/documents/security/national_security_strategy.pdf, s. 8.

⁸⁸ Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world*, s. 38, 58-59.

Däremot framgår inte vilka ytterligare steg som är planerade, eller hur integreringen i praktiken ska genomföras. Tydligt är dock att Storbritannien anser att ökad integrering är viktigt på samtliga nivåer, det vill säga såväl strategisk, operativ och taktisk nivå.⁸⁹

Samordning och samverkan är ett bärande tema i framställningen av hur *Comprehensive Approach* ska planeras och genomföras. Avseende samordning anses målstyrning centralt. I materialet framgår det att en ökad samverkan och integrering i praktiken på lägre nivåer gav insikten att samordning och centralt definierad strategisk målsättning var en nödvändig förutsättning för införandet av en *Comprehensive Approach*.⁹⁰ Förutom att en klar och tydlig övergripande strategisk målsättning ska formuleras, ska en strategi fastställas gemensamt. I empirin återknyts vid ett flertal tillfällen till begreppet *Unifying Theme*:

...through cooperation, coordination and agreement, the formulation of an HMG⁹¹ Unifying Theme, consistent with the National Strategic Aim may prove more readily achievable. This HMG Unifying Theme could be defined as the central premise that determines the character, context and direction of the entire HMG Strategy.⁹²

Begreppet jämförs med synen på *Center of Gravity* (CoG) som används vid militär planering för att ange var fokus av den samlade kraftansträngningen ska läggas för att nå den övergripande målsättningen.⁹³ Här beskrivs målsättningar och begrepp som ska nyttjas, men *hur* det ska genomföras är inte specificerat. Koordinering framställs som nödvändigt för att samordna de olika viljor och konkurrerande uppfattningar som finns.⁹⁴

Den operativa dimensionen återfinns också i det studerade materialets beskrivning av begreppen *supported* och *supporting*. Även här är tolkningen att resonemanget kan härledas till militära begrepp för vilka eller vad som ska få övrigas stöd, det vill säga vara *supported* i ett definierat skede eller en viss operation:

Departments and agencies will find themselves in the position of being a *supported* or *supporting* entity. This means that, depending on the character of a crisis, the military instrument may often not constitute the main effort and might be required to conduct enabling or supporting activity to create conditions for other instruments or organisations to deliver an enduring outcome.⁹⁵

⁸⁹ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 2-8.

⁹⁰ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-1.

⁹¹ Her Majesty's Government.

⁹² UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-7, 1-8.

⁹³ Begreppet användes ursprungligen av Carl von Clausewitz, och används numera vid militär planering, exempelvis enligt Nato:s *Guidelines for Operational Planning* (GOP).

⁹⁴ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-8.

⁹⁵ *Ibid.*, s. 1-2.

Här ges uttryck för vikten av att det klargörs vilket medel som ska vara framträdande, och nödvändigheten att det klaras ut vilka som ska erhålla stöd respektive vilka som ska vara stödjande för att nå uppsatta mål. Återigen saknas beskrivningar för hur detta i praktiken ska gå till. Beskrivningen kan tolkas som att det i hög grad är upp till aktörerna själva att reda ut detta. Det påpekas också att svårigheterna att samordna inblandade aktörer ökar markant i en internationell miljö jämfört med en nationell, där de strukturella förändringarna bistår möjligheterna till samordning.⁹⁶ I dessa situationer anges klarläggandet av vem som är *supported* respektive *supporting* vara behjälpligt då samordningen av tillgängliga resurser inte är möjlig.⁹⁷

Förekomsten av uttryck som kan kopplas till den operativa dimensionen är stor i det empiriska materialet. Dimensionen tolkas således som framträdande. Analysen visar att Storbritanniens syn är att integrerade civil-militära strukturer för samordning och samverkan krävs för att *Comprehensive Approach* ska kunna utnyttjas optimalt. Hög grad av koordinering mellan olika regeringsdepartement vid analys, planering och genomförande bedöms leda till större möjlighet att nå uppsatta mål. Det krävs även koordinering med andra organisationer, aktörer och partners, exempelvis i multinationella operationer. Detta bedöms svårare att genomföra en i en nationell kontext. Att strukturer för samordning saknas är således en svaghet.

Analysen påvisar att uttryck för målsättningar och vad som krävs för att skapa *Comprehensive Approach* förekommer ofta. Däremot anges sällan hur eller med vilka metoder det ska ske. Inom dimensionen är det som framhålls mest behovet av utökad integrering och större grad av samordning.

4.1.2 Den logistiska dimensionen

Kopplat till den logistiska dimensionen har uttryck för upprättande, förflyttning av och underhåll såväl avseende militära som övriga resurser undersökts. Förekomsten av ekonomiska incitament i texterna har också ägnats uppmärksamhet i analysen.

En genomgång av materialet visar att beskrivningar som kan härledas till den logistiska dimensionen endast förekommer vid ett fåtal tillfällen. *The National Security Strategy of the United Kingdom* fokuserar på förmågan till uthållighet. Det kopplas framförallt emot internationella operationer, och det påpekas att det oftast inte existerar några snabba lösningar. Behovet av strategiskt tålamod och långsiktig planering påtalas särskilt.⁹⁸ Logistiken måste således vara dimensionerad för att understödja och underhålla i ett långsiktigt perspektiv. I empirin framhålls att logistiska förmågor och funktioner är viktiga⁹⁹, men analysen påvisar att den logistiska dimensionen inte är framträdande. En tolkning utifrån den logistiska dimensionen visar också att konceptet *Comprehensive Approach* medför en hel del logistiska utmaningar.

⁹⁶ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 1-8.

⁹⁷ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-11.

⁹⁸ Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world*, s. 36-37.

⁹⁹ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-4.

Logistikens beståndsdelar är bestående, men de ska fungera i en ny kontext, där logistiken ska kunna lösas samlat för olika aktörer i operationen.¹⁰⁰ Detta skiljer sig från den traditionella militära logistiken, där betydelsen att underhålla de militära styrkorna var i fokus. Utifrån analysen av konceptet uttryckt i den brittiska doktrinen kan ytterligare en förändring inom den logistiska dimensionen påvisas. I *Comprehensive Approach* handlar logistiken till stor del om förmågan att understödja civil uppbyggnad och långsiktigt underhåll.¹⁰¹ I jämförelse med traditionell krigsmaterielproduktion och distribution ger detta nya logistiska utmaningar.

Den logistiska dimensionen återfinns också i beskrivningen av behovet av så kallad *expeditionär förmåga*:

It has also reinforced the premium on forces that are deployable and flexible, able to move rapidly between different environment and different types of operations; and our belief that the most demanding expeditionary operations are likely to be conducted alongside US forces.¹⁰²

Här kan vi tolka ett behov av att tidigt upprätta enheter för att skapa initial säkerhet, och möjliggöra *Comprehensive Approach* när en grundläggande stabilitet skapats. Den expeditionära förmågan ställer krav på omedelbart användbara, flexibla, till huvuddelen militära enheter som kan förflyttas och upprättas snabbt för att uppnå detta. Inom den logistiska dimensionen kan också kravet på att stärka möjligheterna att förflytta och upprätta civila delar och civil personal inordnas.¹⁰³

Indikationer på ekonomiska incitament förekommer i stort sett inte alls i de analyserade texterna. Den utökning av ekonomiska medel som är omnämnd i det studerade materialet är kopplat emot resurser för underrättelser samt stödet för fungerande *Security Sector Reform (SSR)*.¹⁰⁴

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att uttryck som kan härledas till den logistiska dimensionen förekommer endast till mindre del i det studerade materialet. Dimensionen återfinns främst i uttryck avseende uthållighet för långsiktigt underhåll, behov av att stärka möjligheterna att understödja civila delar inom *Comprehensive Approach* samt avseende synen på expeditionär förmåga.

4.1.3 Den sociala dimensionen

För att återfinna beskrivningar som kan härledas till den sociala dimensionen har texterna analyserats med hjälp av kriterierna befolkningens stöd, kultur, samhälle, etik och opinion. Av beskrivningen i det studerade materialet framgår det att uttryck som kan härledas till den sociala dimensionen framställs frekvent.

¹⁰⁰ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-4.

¹⁰¹ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 3-3.

¹⁰² Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world*, s. 38.

¹⁰³ *Ibid.*, s. 41.

¹⁰⁴ *Ibid.*, s. 5, 27, 35.

Vid ett flertal tillfällen kan uttrycken tolkas som bärande teman, vilket innebär att de framställs som grundförutsättningar och motiv till att konceptet *Comprehensive Approach* är nödvändigt för att möta en förändring:

In the modern world, traditional geographical, defence-based, physical security is no longer the only criterion that defines human well-being and development. Increasingly, security is seen as a combination of attributes relating to freedom from persecution, want, fear and a broad range of other concerns, such as water, food and environmental security; in military terms, people have become the vital ground.¹⁰⁵

Här ger texten ett uttryck för betydelsen av befolkningens stöd vid moderna konflikter, och de delar som bedöms nödvändiga för att bygga upp och vidmakthålla ett fungerande samhälle. Stora delar av materialet fokuserar på den sociala dimensionen. I materialet beskrivs också att uppbyggnad av samhället avseende styrning av makten och ekonomisk utveckling krävs för att skapa en långsiktig stabilitet.¹⁰⁶ Här framgår även att Storbritannien har ett moraliskt ansvar att verka för fred och stabilitet, vilket också kan tolkas som ett uttryck för den betydelse som den sociala dimensionen anses utgöra.

Kopplat till den sociala dimensionen beskrivs också principen om lokalt ägarskap i det land som för tillfället kräver hjälp av andra för att skapa stabilitet och utveckling. Det anses viktigt att stödja och bygga upp lokal förmåga, såväl militär som civil för att på längre sikt helt kunna lämna över ansvaret.¹⁰⁷ Här ges således uttryck för behovet av att ha en *exit strategy*, det vill säga att det trots långsiktigt engagemang finns en plan för att samhällets styre och funktion ska omhändertas lokalt, det vill säga utan hjälp av andra. Knutet mot ovanstående anses också kulturell förståelse och kunskap vara centralt för att lokala behov och lösningar ska beaktas och införas.¹⁰⁸

Den sociala dimensionen återfinns också i den syn som briter har gentemot egen personal och militär trupp. Förbättringar beskrivs avseende exempelvis lön, förmåner och hälsovård.¹⁰⁹ Detta tolkas som ett sätt att skapa god rekryteringsgrund, men även för att bygga upp och vidmakthålla en positiv hemmaopinion.

Media anses i det studerade materialet vara en betydande faktor som opinionsbildare, och opinionen i sin tur beskrivs som avgörande kopplat till den centralt uttryckta förmågan att vinna befolkningens stöd.¹¹⁰ I den brittiska doktrinen påpekas också att samhället idag ställer höga krav på lagmässiga och etiska förhållningssätt och att detta måste balanseras mot behovet av operationell effektivitet.¹¹¹

¹⁰⁵ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-4.

¹⁰⁶ Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world*, s. 14.

¹⁰⁷ Ibid., s. 35.

¹⁰⁸ Ibid., s. 37.

¹⁰⁹ Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world*, s. 46.

¹¹⁰ UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 2-11.

¹¹¹ Ibid., s. 1-16.

Kopplat mot detta beskrivs också betydelsen av att ha förståelse för den kulturella miljön inom ett operationsområde och för de konsekvenser som enskilda personers agerande kan frambringa.¹¹² En tolkning av innebörden i den beskrivningen tyder på att britterna framhäver betydelsen av befolkningens och hemmaopinionens stöd.

Empirin innehåller beskrivningar på ett flertal ställen som vid analysen kan härledas till den sociala dimensionen.¹¹³ Däremot framgår inte ofta hur dessa ska omhändertas. Återigen ger därför det studerade materialet mer inriktningar avseende målsättningar och övergripande förhållningssätt än beskrivningar av metoder för hur målen ska nås.

4.1.4 Den teknologiska dimensionen

På vilket sätt återfinns och uttrycks den teknologiska dimensionen i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach*? För att analysera empirin utifrån detta perspektiv studeras kriterierna utrustning och teknik samt stridskrafternas kvalitet.

I samband med beskrivningen av integreringen av olika departement och aktörer inom konceptet anges att uppbyggnaden av ett väl fungerande informationssystem är vitalt för att *Comprehensive Approach* ska fungera. Det påpekas att det finns en teknologisk aspekt avseende informationssystemets utformning, men att andra frågor är av större vikt:

Whilst there is an enabling technological aspect to IM¹¹⁴, the fundamental issue is the orchestration of collaborative ways of working and commonly recognised protocols.¹¹⁵

Ovanstående kan tolkas som ett uttryck för att processer, rutiner och metoder anses ha större betydelse än utvecklingen och implementeringen av tekniska hjälpmedel för samverkan och informationsöverföring mellan olika aktörer. De rent teknologiska utmaningarna omnämns emellertid som ett framtida utvecklingsområde för att få integreringen att fungera.¹¹⁶ Förutom informationssystem omnämns behovet av system för övervakning och inhämtning av underrättelser. Behovet kopplas även till att en förmåga till gemensam lägesuppfattning och möjligheter att bedöma uppnådda effekter ska finnas.¹¹⁷

Avseende tekniken och kvaliteten inom de militära styrkorna beskrivs inledningsvis att en generell satsning på kvalitet framför kvantitet är nödvändig. Förmågan att understödja *Comprehensive Approach* i pågående internationella operationer anses vara det som ska prioriteras. Materiellt påpekas att kvalitativ utrustning är förenat med höga kostnader.

¹¹² UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 4-2.

¹¹³ Se exempelvis UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Ed*, s. 2-10.

¹¹⁴ Information Management.

¹¹⁵ UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05*, s. 1-10.

¹¹⁶ *Ibid.*, s. 1-15.

¹¹⁷ *Ibid.*, s. 1-11 och Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world*, s. 37.

Trots att satsningar på ny marin materiel görs, är huvudsakligt fokus markstridskrafter och flygunderstöd, vilket tolkas vara helt i linje med konceptets grundläggande idé:

We are determined to shift the overall balance of defence procurement towards support of current operations, building on recent additions to strategic airlift, support helicopters, protected patrol vehicles, surveillance and personal equipment.¹¹⁸

Ovanstående beskrivning kan tolkas som ett uttryck för att införandet av *Comprehensive Approach* med en bättre balans mellan civila och militära resurser anses betydelsefullt. Det förefaller således inte finnas en övertro på att teknologiska lösningar ska kunna lösa dagens och framtidens konflikter. Det påpekas till och med i den brittiska doktrinen att en för stor tilltro till teknologiska lösningar kan medföra en höjd operationell risk.¹¹⁹

Utifrån analysen kan bedömningen göras att den teknologiska dimensionen endast återfinns i mindre utsträckning i empirin. De områden som omnämns mest är system för informationsinhämtning, informationsspridning och beslutsstöd. Även behovet av teknik för övervakning och underrättelser förekommer i materialet. En tolkning av empirin ger slutsatsen att processer, rutiner och metoder kopplat till integreringen i *Comprehensive Approach* anses viktigare än teknologin som möjliggör samverkan. Hur dessa processer och metoder bör vara uppbyggda framgår emellertid inte. Analysen har också visat att teknologiska lösningar kopplat till bekämpning och rörlighet är nedtonat, och beskrivningar avseende detta förekommer endast i mycket liten utsträckning.¹²⁰

4.1.5 Delslutsatser

Analysens strävan är att finna svar på hur de olika strategiska dimensionerna återfinns och uttrycks i de brittiska officiella dokumenten. Syftet med analysen är inte att undersöka orsaken till att en viss dimension är nedtonad, eller helt utelämnad. Av analysen framgår en tyngdpunkt avseende den operativa dimensionen, och även den sociala dimensionen återfinns i hög grad. Däremot visar analysen att den logistiska och den teknologiska dimensionen endast återfinns i mindre omfattning i det empiriska materialet. Oavsett orsaken till detta så är det värt att beakta, och medföra det till uppsatsens diskussion om konceptet *Comprehensive Approach* styrkor och svagheter. En intressant aspekt att undersöka som innefattas i denna uppsats är emellertid om ett liknande mönster kan urskiljas vid analysen av Storbritanniens strategi när den inte enbart är generellt formulerad, utan uttryckt mot en specifik insats, i det här fallet insatsen i Afghanistan.

¹¹⁸ Cabinet Office, The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world, s. 45.

¹¹⁹ UK Ministry of Defence, Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Edition, s. 4-9.

¹²⁰ Ibid., s. 5-7.

4.2 Howards strategiska dimensioner i Storbritanniens uttryckta strategi för Afghanistan och Pakistan

Efter ovanstående analys utifrån Howards fyra strategiska dimensioner har vi funnit på vilket sätt som dimensionerna återfinns i Storbritanniens officiella syn på *Comprehensive Approach*. Det skulle nu vara intressant att även undersöka på vilket sätt dimensionerna återfinns i en empiri som ger uttryck för behovet av *Comprehensive Approach* riktat mot en specifik insats. Det område som Storbritannien anger som sin högsta prioritet utomlands är Afghanistan och Pakistan.¹²¹ Det vore således av särskilt intresse att undersöka deras beskrivning av hur de ser på konceptet *Comprehensive Approach* kopplat mot detta område. Därför avhandlar nästkommande avsnitt en analys av förekomsten av Howards strategiska dimensioner i Storbritanniens uttryckta strategi för Afghanistan och Pakistan som gavs ut av den brittiska regeringen i april 2009.¹²²

4.2.1 Den operativa dimensionen

I den första delen av den utgivna strategin ges beskrivningen att den bygger vidare på den brittiska strategin för Afghanistan som formulerades av premiärministern i december 2007. En strävan anges att en tydlig, realistisk och samordnad strategi skapas.¹²³ Detta tolkas både som att Storbritanniens hållning ska vara gemensam och överenskommen, och dessutom som en vilja att en utökad samordning skapas inom den multinationella insatsen. Det framgår i texten att den beskrivna strategin jämfört med strategin från 2007 har utökats regionalt till att även omfatta Pakistan. Ett stabilt Pakistan anses vara viktigt för Storbritanniens intressen, och det påpekas att Pakistans behov snarare är politisk och diplomatisk hjälp än andra utplacerade resurser.¹²⁴

Strategin beskriver vidare att Storbritannien för närvarande är den näst största truppbidragande nationen i Afghanistan, vilket tolkas som ett uttryck för att landet tar ett stort internationellt ansvar i regionen, men även att det militära maktmedlet är en viktig del i strategin. Som en av anledningarna till ökningen av militär personal anges den förändring avseende ansvarsområde som britererna tog under år 2006. Förflyttningen till den mer osäkra Helmandprovinsen i södra Afghanistan innebar ett oundvikligt större militärt fokus, och den militära personal ökade från 3500 personer under våren 2006 till hela 8100 personer sommaren 2008.¹²⁵ Trots detta påpekas att Storbritannien under denna period förändrade sina civila och militära strukturer mot en högre grad av integrering och möjlighet till koordinering, det vill säga mot en *Comprehensive Approach*.

¹²¹ Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world*, s. 40.

¹²² HM Government, *UK policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward* (Norwich, Cabinet Office, 2009). Hämtad 2009-11-27. Tillgänglig via:
http://www.cabinetoffice.gov.uk/reports/afghanistan_pakistan.aspx

¹²³ HM Government, *UK policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward*, s. 3.

¹²⁴ *Ibid.*, s. 6.

¹²⁵ HM Government, *UK policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward*, s. 7-8, 17.

Kopplat mot den operativa dimensionen framgår sedan i den andra delen av dokumentet målsättningar och riktlinjer för en *comprehensive UK strategy*.¹²⁶ Målsättningarna som delges rör såväl Pakistan som Afghanistan. Tre av de totalt tio strategiska målsättningarna anges nedan:

- ”Reducing the insurgencies on both sides of the Afghanistan and Pakistan border to a level that poses no significant threat to progress in either country;
- Helping both states contain and reduce the drugs trade, and divide it from insurgency;
- Building stronger security forces, better governance, and economic development, so that the progress is sustainable”.¹²⁷

En tolkning av målsättningarna ger slutsatsen att de inte kan lösas med enbart militära medel. Det framgår även att gränsområdet mellan de båda länderna anses vara ett nyckelområde. Kopplat till de angivna målsättningarna finns nio vägledande principer för att styra de åtgärder som ska vidtas för att nå målen. Endast huvuddragen i principerna anges nedan:

- ”an international approach;
- a regional approach;
- a joint civilian-military approach;
- a better coordinated approach: within the countries, across the two countries, especially on the border areas;
- a long-term approach;
- a political approach;
- an approach that combines respect for sovereignty and local values with respect for international standards of democracy, legitimate and accountable government, and human rights;
- a hard-headed approach.”¹²⁸

Här kan tyckas anmärkningsvärt att inte *Comprehensive Approach* nämns, men istället används benämningen *joint civilian-military approach*. Av de vägledande principerna kan också uttolkas att olika maktmedel bedöms krävas, att ett missnöje med nuvarande nivå på samordning och koordinering finns samt att det krävs en pragmatisk syn avseende konflikten. De målsättningar som beskrivs och de åtgärder som planeras ger tydliga indikationer på att en lösning innefattar olika maktmedel och såväl civila som militära resurser. Ändå ger en tolkning av dokumentet uppfattningen att större fokus läggs avseende det militära maktmedlet i den direkt uttryckta strategin för insatsen än i det tidigare studerade materialet omfattande det generella konceptet *Comprehensive Approach*.

¹²⁶ HM Government, *UK policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward*, s. 13-27.

¹²⁷ *Ibid.*, s. 13.

¹²⁸ *Ibid.*, s. 14.

Den operativa dimensionen återfinns även i Storbritanniens beskrivning av behovet av ökad integrering och samordning. Det påpekas att USA och ISAF¹²⁹ har tagit nödvändiga steg för en ökad integrering av civila och militära resurser och att Storbritannien stödjer detta. Det framgår emellertid också att den multinationella ansatsen innebär utmaningar som försvårar den koordinering som bedöms absolut nödvändig för framgång.¹³⁰ Vissa konkreta åtgärder för förbättrad koordinering och integrering beskrivs, exempelvis att Natobefälhavaren numera även ansvarar för USA:s styrkor. Britternas egna åtgärder vad avser integreringen i Helmandprovinsen lyfts fram som ett gott exempel, och Storbritannien visar en vilja och önskan att andra nationer såväl som internationella organisationer drar nytta av dessa erfarenheter för att på så sätt möjliggöra en utökad integrering.¹³¹

Analysen visar att den operativa dimensionen återfinns i liknande utsträckning som i Storbritanniens generella syn på konceptet. Dimensionen tolkas således även i den direkt uttryckta strategin som framträdande. Även inom dimensionen kan ett motsvarande mönster som i analysen av Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* uttolkas. Fokus i beskrivningen av strategin för Afghanistan och Pakistan är på ökad integrering och samordning. Analysen påvisar en frustration över de svårigheter till koordinering som komplexiteten vid multinationella insatser innebär. Den bedömning avseende den ökade svårigheten i en multinationell kontext som beskrevs i det tidigare studerade materialet tycks således få bekräftelse vid undersökningen av denna empiri.

Analysen av strategin påvisar tydliga uttryck för målsättningar och inriktningar, men desto färre beskrivningar av hur åtgärderna som krävs ska genomföras. Problematiken är att Storbritannien inte själva förfogar över samtliga resurser eller innehar mandat att samordna verksamheten utöver den i sitt eget område. Innebörden blir en strategi som i många avseenden ger uttryck för en vilja att influera och påverka andra aktörer att agera.

4.2.2 Den logistiska dimensionen

Vid analysen kan vi omedelbart konstatera att uttryck som kan härledas till den logistiska dimensionen är begränsade. Behovet av en långsiktig lösning påtalas även i denna empiri, och Storbritanniens utökade utgifter avseende såväl tillförsel av militära resurser och pengar för stabilisering och utveckling anges särskilt.¹³² Den logistik som beskrivs i materialet är främst inriktad på förnödenhetsförsörjning för uppbyggnad av det civila samhället. Beskrivningarna är inte detaljerade, såtillvida att det ges inriktningar för hur försörjningen ska gå till. Istället är uttrycken mer inriktade på vad som planeras, och vilka medel som ska avsättas för denna verksamhet.¹³³

¹²⁹ International Security Assistance Force.

¹³⁰ HM Government, *UK policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward*, s. 14.

¹³¹ *Ibid.*, s. 15, 21.

¹³² *Ibid.*, s. 8.

¹³³ *Ibid.*, s. 17.

Den logistiska dimensionen återfinns även i beskrivningar av hur välfungerande logistiken varit vid de förstärkningar som genomfört av framförallt materiel och utrustning. Främst framhålls anskaffning och tillförsel av splitterskyddade fordon.¹³⁴ Storbritannien framför även sin syn på logistiskt stöd i form av förnödenheter och resurser till Afghanistan och Pakistan. Här anser den brittiska regeringen att sådant stöd ska kanaliseras via ländernas centrala regeringar, vilket också är den metod som Storbritannien använder.¹³⁵

Den logistiska dimensionen återfinns således endast i mycket begränsad omfattning i den uttryckta strategin. Vissa uttryck finns avseende förnödenhetsförsörjning och tillförsel av materiel. Tolkningen av att beskrivningar som kan kopplas till denna dimension inte förekommer i så stor utsträckning är inte att den anses oviktig, utan att logistiken inte ses som en stor problematik. Åtminstone fås det intrycket vid en tolkning av texten.

4.2.3 Den sociala dimensionen

Beskrivningar om principen och vikten av *lokalt ägarskap* förekommer även i det här studerade materialet.¹³⁶ Kopplat till detta så uttrycks exempelvis i målsättningarna med strategin att Storbritannien vill "*hjälpa Afghanistan att bli en effektiv och ansvarstagande stat, med ökande förmåga att omhänderta säkerheten i landet och tillhandahålla grundläggande samhällsfunktioner för folket*".¹³⁷ Uttryck för att uppbyggnad av staten och de samhällseliga funktionerna anses som centralt finns således även i den direkt uttryckta strategin, men de är inte lika ofta återkommande som i det generella materialet om konceptet *Comprehensive Approach*.

Tolkningen av detta är att den sociala dimensionen anses viktig, men att den uttryckta strategin är fokuserad på förändringar gentemot den utgivna strategin år 2007. Denna tolkning bygger på det faktum att det i strategidokumentet refereras till den två år tidigare utgivna strategin. En sådan tolkning ökar förståelsen för att kopplingar till den sociala dimensionen inte återfinns lika ofta i det här textmaterialet.

Den sociala dimensionen återfinns även i beskrivningar om vikten av att bygga upp en trovärdighet i insatsen för att erhålla den lokala befolkningens stöd. I samband med detta påvisas svårigheterna vara att förtroendet och stödet från folket inte får fäste på grund av upprorsmakarnas verksamhet och den låga ekonomiska utvecklingen.¹³⁸ Flertalet förslag på åtgärder beskrivs för att komma åt lösningar på dessa svårigheter. Exempel på åtgärder är att skapa substitut för drogodlingar och genomföra satsningar på och stöd avseende sjukvård, utbildning, jordbruk och infrastruktur.¹³⁹

¹³⁴ HM Government, *UK policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward*, s. 18.

¹³⁵ *Ibid.*, s. 19.

¹³⁶ *Ibid.*, s. 6.

¹³⁷ *Ibid.*, s. 13. "helping Afghanistan become an effective and accountable state, increasingly able to handle its security and deliver basic services to its people". Författarens översättning.

¹³⁸ *Ibid.*, s. 17.

¹³⁹ *Ibid.*, s. 19, 22.

Syftet med åtgärderna är att skapa bättre levnadsförhållanden bland befolkningen och motverka fattigdom. På det sättet är planen att använda ekonomiska medel och stödåtgärder för att motverka att folket utgör en rekryteringsgrund för upprorsrörelser.¹⁴⁰ Medias roll och kommunikationsmöjligheterna till den lokala befolkningen lyfts också fram som viktiga för att få befolkningens stöd. Här tas problematiken med den bristfälliga infrastrukturen för kommunikation upp.¹⁴¹

Utifrån analysen av den sociala dimensionens förekomst i Storbritanniens strategi för Afghanistan och Pakistan, kan slutsatsen dras beskrivningar som kan kopplas till dimensionen återfinns i ungefär samma utsträckning som i det tidigare studerade materialet. Beskrivningarna omfattar betydelsen av befolkningens stöd, synen på lokalt ägarskap för att skapa legitimitet i insatsen. De målsättningar som beskrivs och de åtgärder som planeras anger att en lösning innefattar olika maktmedel och såväl civila som militära resurser.

4.2.4 Den teknologiska dimensionen

Beskrivningar som kan kopplas till den teknologiska dimensionen förekommer i mycket liten utsträckning i den studerade empirin. Den tekniska materiel som omnämns är utrustning som är inriktad mot ökat skydd för i första hand den militära personal som deltar i insatsen. Materiel som beskrivs är splitterskyddade fordon med minskydd, helikoptrar och personlig skyddsutrustning. Även andra nationers bidrag inom ramen för hela ISAF nämns, exempelvis resurser för underrättelseinhämtning, övervakning och luftunderstöd.¹⁴²

Den teknologi som förekom mest frekvent i materialet som beskriver konceptet *Comprehensive Approach*, det vill säga utrustning för informationsinhämtning, informationsspredning och beslutsstöd förekommer inte alls i den uttalade strategin, vilket kan synas märkligt. Kopplas det till den tidigare slutsatsen avseende svårigheterna till samordning och koordinering vid en multinationell insats, kan en tolkning göras att teknologin i det här skedet anses underordnad på grund av att möjligheterna att nyttja den är bristfälliga.

Analysen av hur den teknologiska dimensionen återfinns i den studerade empirin påvisar således att förekomsten är låg. Den teknologi som omnämns inom dimensionen skiljer sig något ifrån vad den tidigare analysen visat.

4.3 Slutsatser

Analysen har givit svar på hur Howards strategiska dimensioner återfinns i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach*. Först har Storbritanniens officiella syn på *Comprehensive Approach* undersökts i de dokument där det strategiska konceptet finns beskrivet. Sedan har även en analys genomförts av på vilket sätt som dimensionerna återfinns i en empiri som ger uttryck för behovet av *Comprehensive Approach* riktat mot en specifik insats, nämligen Storbritanniens uttryckta strategi i Afghanistan och Pakistan.

¹⁴⁰ HM Government, *UK policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward*, s. 25.

¹⁴¹ Ibid., s. 26.

¹⁴² Ibid., s. 18-19.

Den operativa dimensionen

Av analysen framgår en tyngdpunkt avseende den operativa dimensionen. Analysen visar att Storbritanniens syn är att integrerade civil-militära strukturer för samordning och samverkan krävs för att *Comprehensive Approach* ska kunna utnyttjas optimalt. Nyckelord som analysen påvisar inom den operativa dimensionen är *integrering*, *koordinering* och *helhetsyn* avseende utnyttjande av medel och resurser. Resultatet av analysen tyder också på att Storbritannien ser svårigheter i samband med den operativa dimensionen inom en multinationell kontext. Problematiken är att Storbritannien inte själva förfogar över samtliga resurser eller innehar mandat att samordna verksamheten utöver den inom sitt eget område.

Den sociala dimensionen

Även uttryck som kan kopplas till den sociala dimensionen är framträdande och har en hög förekomst. Analysen visar att inom den sociala dimensionen påtalas betydelsen av befolkningens och hemmaopinionens stöd, principen om lokalt ägarskap för att skapa legitimitet samt behovet av att bygga ett stabilt samhälle. De målsättningar som beskrivs och de åtgärder som planeras anger att en lösning innefattar olika maktmedel och såväl civila som militära resurser. Däremot framgår inte ofta hur det i praktiken ska genomföras. Återigen framgår således mer inriktningar avseende målsättningar och övergripande förhållningssätt än beskrivningar av metoder för hur målen ska nås.

Den logistiska dimensionen

Analysen visar vidare att den logistiska dimensionen endast återfinns i mindre omfattning i det empiriska materialet. Dimensionen återfinns främst i uttryck avseende uthållighet för långsiktigt underhåll samt behovet att stärka möjligheterna att understödja civila delar inom *Comprehensive Approach*. I den uttryckta strategin för Afghanistan och Pakistan återfinns den logistiska dimensionen i ännu lägre grad. Tolkningen av detta är inte att den anses oviktig, utan att logistiken inte ses som en stor problematik i insatsen.

Den teknologiska dimensionen

Även den teknologiska dimensionen återfinns i begränsad omfattning i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach*. Områden som nämns inom dimensionen är system för informationsinhämtning, informationsspridning och beslutsstöd. Analysen påvisar att processer, rutiner och metoder kopplat till integreringen i *Comprehensive Approach* anses viktigare än teknologin som möjliggör samverkan. Hur dessa processer och metoder bör vara uppbyggda framgår emellertid inte. Av analysen har också en skillnad påvisats avseende den teknologi som omnämns i den uttryckta strategin för Afghanistan och Pakistan gentemot den som återfinns i det övriga materialet.

Sammanfattning

Generellt visar analysen att uttryck för målsättningar och vad som krävs för att skapa *Comprehensive Approach* förekommer ofta. Däremot anges sällan hur åtgärderna som krävs ska genomföras eller med vilka metoder det ska ske. Analysen visar att ett liknande mönster avseende hur Howards dimensioner återfinns i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* går att urskilja i de båda delarna av analysen.

Skillnaderna som kan påtalas är dels olika beskrivningar av viktiga områden inom den teknologiska dimensionen och dels att den logistiska dimensionen har ännu lägre förekomst i den uttryckta strategin för Afghanistan och Pakistan gentemot den som återfinns i det övriga materialet. Oavsett orsakerna till resultatet av ovanstående analys, så är slutsatserna väl värda att beakta, och medföra det till uppsatsens diskussion om konceptet *Comprehensive Approach* styrkor och svagheter.

5. DISKUSSION

5.1 Styrkor och svagheter avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept

Kapitlet omfattar en bedömning av de styrkor och svagheter som kan identifieras avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept utifrån analysen som genomförts i föregående kapitel.

5.1.1 *Styrkor*

Analysen påvisar att ett behov av helhetslösningar bedöms krävas för att finna lösningar på dagens komplexa konflikter. Att enbart använda militära medel anses inte gångbart. En integrerad ansats med såväl civila som militära resurser och ett flertal funktioner påpekas som en nödvändighet. Vikten av att integreringen sker på alla olika nivåer förefaller också vara betydelsefullt. Särskilt påpekas betydelsen av samordning och koordinering på den strategiska nivån.

Det studerade strategiska konceptet *Comprehensive Approach* utgår ifrån ovanstående behov och uttrycker en tydlighet i att målsättningar tas fram och klarläggs på den strategiska nivån. Härmed undviks sannolikt att syftet med en operation eller insats blir diffust. Det framgår vad nationens intressen är, och vilka syften och mål som ska uppnås. Det klargörs också vad som förväntas av olika departement eller andra aktörer och vad som bedöms krävas för aktiviteter och åtgärder inom varje funktion eller område, även om inte alltid åtgärderna kan samordnas fullständigt. Det torde även medföra att det uppfattas som en kravställning som gör att ett tryck skapas på olika aktörer att ta ansvar och agera på grund av de negativa konsekvenser som motsatsen skulle kunna innebära.

Den uttryckta betydelsen av allsidighet och integrering där inte enbart militära medel är tillräckligt för att lösa en konflikt ger även incitament till samarbete. Detta medför initiativtagande och skapar en vilja till ömsesidigt förtroende mellan i många stycken diametralt olika aktörer.

Analysen påvisar också att Storbritanniens syn är att integrerade civil-militära strukturer för samordning och samverkan krävs för att *Comprehensive Approach* ska kunna utnyttjas optimalt. En styrka i Storbritanniens strategiska koncept är att sådana strukturer har skapats. Detta är en styrka avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept i en nationell brittisk kontext. Behovet av civil-militär integrering inom försvarsdepartementet och samordning mellan olika departement måste däremot beaktas innan generella slutsatser dras avseende styrkan i *Comprehensive Approach* i andra nationella kontexter än den brittiska.

Analysen visar även att alla Howards strategiska dimensioner återfinns i det undersökta empiriska materialet. Undersökningen påvisar att det inte förekommer någon tydlig överfokusering på någon av de fyra dimensionerna, även om den operativa och den sociala dimensionen visar högst förekomst. Det får anses vara en styrka eftersom det påvisar en helhetssyn avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept, vilket harmoniserar gentemot teorin.

Analysen påvisar även ett liknande mönster avseende hur Howards dimensioner återfinns i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* uttryckt i de generella dokumenten likväl som i den direkt uttryckta strategin för Afghanistan och Pakistan. Även det får anses utgöra en styrka i konceptet eftersom slutsatsen kan dras att det generellt uttryckta teoretiska strategiska konceptet harmoniserar med det som uttrycks mot en viss specifik praktisk kontext.

5.1.2 Svagheter

Låt oss då betrakta de svagheter avseende konceptet som den föregående analysen medfört att vi kan identifiera. Undersökningen visar att det strategiska konceptet är väl anpassat för att ange målsättningar och bryta ned dessa till inriktningar för vilka olika delar och funktioner som krävs för att de övergripande målen ska uppfyllas. Konceptet anger därigenom tydligt vad som ska uppnås, men däremot visar analysen på brister avseende hur det är tänkt att det ska gå till att gemensamt planera och genomföra arbetet. *Vad* som behöver göras blir tydligt, men *hur* det ska gå till tydliggörs inte. Målen anges, men inte vilka metoder som ska användas för att aktiviteterna ska leda mot målet. Detta anses vara en svaghet i det studerade strategiska konceptet.

Analysen visar att alla Howards strategiska dimensioner återfinns i det undersökta empiriska materialet, men det framgår en tyngdpunkt avseende den operativa dimensionen. Även den sociala dimensionen är framträdande och förefaller viktig i *Comprehensive Approach*. Däremot påvisar analysen att det sällan framgår hur det som beskrivs inom dimensionen ska omhändertas. Återigen framgår således mer inriktningar avseende målsättningar och övergripande förhållningssätt än beskrivningar av metoder för hur målen ska nås.

Undersökningen visar också att ingen tydlig överfokusering sker på någon av de strategiska dimensionerna. Däremot är förekomsten av den logistiska och den teknologiska dimensionen låg. Teorin anger tydligt att detta inte nödvändigtvis behöver vara en svaghet, men det är ändå viktigt att beakta och ta med sig vid en vidare utveckling av konceptet. Inom dessa båda dimensioner finns således en utvecklingspotential.

Inom den operativa dimensionen visar analysen att Storbritanniens syn är att integrerade civil-militära strukturer för samordning och samverkan krävs för att *Comprehensive Approach* ska kunna utnyttjas optimalt. Slutsatsen påvisar svårigheter kopplat till en multinationell kontext. Svagheten här är att Storbritannien inte själva förfogar över samtliga resurser eller innehar mandat att samordna verksamheten utöver den inom sitt eget område.

Denna svaghet måste beaktas även för andra statliga aktörer inom en multinationell miljö. Konceptet bygger i en sådan miljö på olika aktörers vilja att samverka och samarbeta. Behovet av koordinering finns, men begreppen *supported* och *supporting* är avsevärt svårare att förhålla sig till om det inte finns en övergripande nivå som har mandat att samordna verksamheten.

Det påvisade behovet av reella förändringar inom de strukturer för samordning och integrering som finns måste även beaktas i en nationell kontext. Om en annan statlig aktör inte har gjort liknande strukturella förändringar som Storbritannien, kan inte heller *Comprehensive Approach* förväntas fungera på ett likvärdigt sätt.

I det studerade materialet beskrivs *Comprehensive Approach* som ett strategiskt koncept, men analysen påvisar att det snarare kan uppfattas som en övergripande inriktning och strävan mot ett mer integrerat civil-militärt synsätt. Detta synsätt eller övergripande filosofi byggs på tydliga gemensamma målsättningar, en gemensam överenskommen allsidig strategi, ömsesidig förståelse, integrering på olika nivåer och samordning när det är möjligt.

5.2 Slutsatser

Vi kan nu besvara uppsatsens avslutande fråga om vilka styrkor och svagheter som kan identifieras avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept. Eftersom det är Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* som har studerats, är det naturligt att det är avseende deras strategiska koncept som de flesta slutsatserna kan dras. Undersökningen har emellertid även påvisat intressanta fynd som mycket väl kan anses vara generella, och som därigenom kan betraktas som implikationer i en svensk kontext. Denna perspektivering av resultaten förs vidare till uppsatsens resultatdiskussion i det avslutande kapitlet.

Utifrån diskussionen kan slutsatsen dras att *Comprehensive Approach* kan betraktas som ett strategiskt koncept som leder i rätt riktning. Emellertid krävs strukturella förändringar för att konceptet ska kunna nyttjas fullt ut. Genomförs dessa förändringar påvisar analysen att incitament för tydliga målsättningar, en gemensamt överenskommen strategi och ett integrerat civil-militärt angreppssätt finns. Ytterligare en styrka med konceptet är att det bedöms skapa en förståelse mellan olika aktörer, vilket medför en bas för utökad samverkan och förbättrat samarbete. Diskussionen visar också att samtliga av Howards strategiska dimensioner omhändertas i konceptet, och att ingen tydlig överfokusering finns inom någon enskild dimension.

Samtidigt kan vi utifrån diskussionen dra slutsatsen att det beskrivna strategiska konceptet mer är att betrakta som en civil-militär policy eller inriktning. Det framgår många beskrivningar om *vad* som bör uppnås, men det är sällan beskrivet *hur* det ska genomföras, med vilka metoder eller med vilken utrustning. Diskussionen påvisar också svagheter avseende svårigheterna att samordna och koordinera ingående aktörer mot den gemensamma målsättningen. Särskilt tydligt blir problemet i ett multinationellt sammanhang, när inte mandat och strukturer för samordning finns. Undersökningen påvisar också en låg förekomst av den logistiska och den teknologiska dimensionen, vilket kan betraktas som en svaghet och bör beaktas vid en vidare utveckling av konceptet.

6. AVSLUTNING

6.1 Sammanfattning av slutsatser

Avslutningsvis återkopplas till uppsatsens frågeställningar och svaren på dessa. På detta sätt kan vi slutligen säkerställa att uppsatsens problemformulering besvaras.

Uppsatsens *första frågeställning* att besvara är hur Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* beskrivs. Av undersökningen framgår att Storbritannien ser *Comprehensive Approach* som ett strategiskt koncept, som ska kunna användas vid en stor bredd av konflikter och kriser, såväl nationellt som internationellt. Strävan är att samordna resurser och medel, såväl civila som militära, för att nå uppsatta strategiska mål. En ömsesidig förståelse och samarbete för att integrera olika aktörers och departements bidrag är centralt, och ses som en möjlighet att underlätta samordning. Det konceptuella ramverket är baserat på de fyra grundläggande principerna *proaktivt engagemang, ömsesidig förståelse, målstyrt tänkande och samarbete*.

Den *andra frågeställningen* som besvaras är på vilket sätt Howards strategiska dimensioner återfinns och uttrycks i Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach*. Analysen visar att samtliga Howards strategiska dimensioner återfinns i empirin. Av analysen framgår en tyngdpunkt avseende den operativa dimensionen och hög förekomst av den sociala dimensionen medan den logistiska och den teknologiska dimensionen förekommer i lägre omfattning.

Inom *den operativa dimensionen* påvisar analysen att Storbritanniens syn är att integrerade civil-militära strukturer för samordning och samverkan krävs för att *Comprehensive Approach* ska kunna utnyttjas optimalt. Nyckelord som analysen påvisar inom den operativa dimensionen är integrering, koordinering och helhetssyn avseende utnyttjande av medel och resurser.

Analysen visar vidare att inom *den sociala dimensionen* påtalas betydelsen av befolkningens och hemmaopinionens stöd, principen om lokalt ägarskap för att skapa legitimitet samt behovet av att bygga ett stabilt samhälle. Dimensionen framställs som betydelsefull inom konceptet *Comprehensive Approach*.

Den logistiska dimensionen återfinns främst i uttryck avseende uthållighet för långsiktigt underhåll samt behovet att stärka möjligheterna att understödja civila delar inom *Comprehensive Approach*.

Områden som återfinns inom *den teknologiska dimensionen* är främst system för informationsspridning och beslutsstöd. Utifrån analysen har också en skillnad påvisats avseende den teknologi som omnämns i den uttryckta strategin för Afghanistan och Pakistan gentemot den som återfinns i det övriga materialet.

Generellt visar analysen att uttryck för målsättningar och vad som krävs för att skapa *Comprehensive Approach* är ofta förekommande. Däremot anges sällan hur åtgärderna som krävs ska genomföras eller med vilka metoder detta ska genomföras.

Slutligen besvaras uppsatsens *tredje frågeställning* genom att styrkor och svagheter identifieras avseende *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept.

Utifrån uppsatsens diskussion kan slutsatsen dras att *Comprehensive Approach* kan betraktas som ett strategiskt koncept som leder i rätt riktning, men att strukturella förändringar krävs för att konceptet ska fungera på ett bra sätt. Genomförs dessa förändringar påvisas att incitament för tydliga målsättningar, en gemensamt överenskommen strategi och ett integrerat civil-militärt angreppssätt finns. Ytterligare en styrka med konceptet är att det bedöms skapa en förståelse mellan olika aktörer, vilket ökar möjligheter till förbättrad samverkan. Att inte någon av Howards strategiska dimensioner överfokuseras kan även anses vara en styrka.

Samtidigt kan vi utifrån diskussionen dra slutsatsen att det beskrivna strategiska konceptet mer är att betrakta som en civil-militär filosofi eller inriktning. Det framgår många beskrivningar om *vad* som bör uppnås, men det är sällan beskrivet *hur* det ska genomföras. Diskussionen påvisar också en svaghet på grund av svårigheterna att samordna ingående aktörer mot en gemensam målsättning, framförallt inom en multinationell kontext. Undersökningen påvisar också en låg förekomst av den logistiska och den teknologiska dimensionen, vilket kan betraktas som en svaghet och bör beaktas vid en vidare utveckling av konceptet.

Genom att besvara dessa tre frågeställningar har vi således även besvarat uppsatsens problemformulering om vad Storbritanniens syn på *Comprehensive Approach* innebär och vilket värde som *Comprehensive Approach* har som strategiskt koncept. Genom att besvara problemformuleringen bidrar uppsatsen till en ökad kunskap och förståelse för *Comprehensive Approach*. Syftet med uppsatsen är därigenom uppnått.

Avslutningsvis avses ett resonemang om uppsatsens resultat i ett bredare perspektiv föras. Här är det av särskilt intresse att framföra de implikationer som ses för Sverige. Det är också intressant att reflektera över uppsatsens valda teori. Resonemangen kommer att föras fram i uppsatsens avslutande resultatdiskussion.

6.2 Resultatdiskussion

I resultatdiskussionen förs ett resonemang om den betydelse som uppsatsens resultat kan tänkas ha i en bredare kontext. Särskilt intressant kan slutsatserna anses vara för Försvarsmakten, eftersom *Comprehensive Approach* som tidigare nämnts finns med i arbetet och tankarna inom ramen för en ny militärstrategisk doktrin.¹⁴³ Betraktar vi uppsatsens resultat ur ett svenskt perspektiv är det viktigaste att beakta att ett införande av *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept enligt undersökningen kräver strukturella förändringar på strategisk nivå. Storbritannien har genomfört sådana förändringar och har exempelvis en omfattande civil-militär integrering inom sitt försvarsdepartement. Sverige har inte genomfört en liknande integrering, utan har en tydlig civil-militär delning.¹⁴⁴ Detta bör beaktas inför ett eventuellt införande av *Comprehensive Approach* som strategiskt koncept i en kommande militärstrategisk doktrin.

¹⁴³ Föreläsning av Övlt Jonas Lind vid Försvarshögskolan, 2009-05-18.

¹⁴⁴ Föreläsning av Dr Robert Egnell vid Försvarshögskolan, 2009-12-10.

Uppsatsen påvisar också en svaghet med anledning av svårigheterna att samordna och koordinera ingående aktörer mot en gemensam målsättning inom en multinationell kontext. Detta bör också beaktas utifrån ett svenskt synsätt. Det förekommer ibland uttryck inom den interna militära debatten¹⁴⁵ att *Comprehensive Approach* kan likställas med det svenska *totalförsvarskonceptet*. Kopplat till uppsatsens slutsatser om svårigheterna i en multinationell miljö bör det beaktas att de båda nämnda koncepten inte kan anses vara helt jämförbara. I *Comprehensive Approach* betraktat utifrån svenskt vidkommande saknas nämligen de strukturer för samordning som bedöms krävas. När strukturer för samordning saknas förefaller det viktigt att finna lösningar för att överbrygga problematiken enligt talesättet ”*alla vill ha samordning, men ingen vill samordnas*”.¹⁴⁶

I resultatdiskussionen är det även lämpligt att reflektera över teorins användbarhet för att besvara den huvudfråga som ställts i uppsatsen. Teorin om strategins dimensioner förefaller efter den fördjupning som genomförs i föreliggande uppsats i huvudsak ha sitt ursprung utifrån en militärstrategisk tradition. Med de modifieringar som genomförs vid framtagandet av uppsatsens analysmodell anses teorin lämpat sig väl för att stödja besvarandet av huvudfrågan och möjliggöra en ökad förståelse för *Comprehensive Approach*. Det militära ursprunget inom såväl strategisk teori som konceptet *Comprehensive Approach* bör ändå beaktas. Den strategiska teorin skulle tjäna på att utveckla ett ökat fokus på de civil-militära perspektiven och begreppen.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

I uppsatsen har en empiri som ger uttryck för behovet av *Comprehensive Approach* riktat mot en specifik insats analyserats. Det vore av intresse att studera verkligheten, det vill säga Storbritanniens försök att implementera *Comprehensive Approach* i Afghanistan utifrån den formulerade *Comprehensive UK Strategy* som uttryckts i *UK Policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward*. Vid en sådan fallstudie skulle det vara intressant att använda strategins dimensioner som analysverktyg.

I föreliggande uppsats har politiska och militärstrategiska dokument avseende *Comprehensive Approach* analyserats. Det skulle vara intressant att rikta fokus mot civila departement och aktörer och studera hur konceptet *Comprehensive Approach* är uttryckt och betraktas hos dessa.

Avslutningsvis ger undersökningen även indikationer på att konceptualiseringen av den brittiska synen på *Comprehensive Approach* kan ha avstannat. Antagandet bygger på att konceptet som det är formulerat i *Joint Discussion Note* från 2006 inte förädlats nämnvärt i de två studerade officiella dokumenten som utkom 2008. Frågan varför det blivit så är värd att studera, förutsatt att antagandet stämmer.

¹⁴⁵ Argumentationen har exempelvis förekommit vid seminarier på Försvarshögskolan.

¹⁴⁶ ”*Everybody wants co-ordination, but nobody wants to be co-ordinated*”. Författarens översättning. Hägglund, Gustav, *Tal av ordföranden vid Europeiska Unionens Militära Kommitté EUMC den 30 september 2002*. Hämtad 2010-02-16. Tillgänglig via: http://www.itcm.org/pdf/Hagglund_EUMC.pdf

7. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Böcker och artiklar

Beaufre, André, *Modern Strategi för fred och krig* (Stockholm: Norstedts, 1963).

Bjereld, Ulf, Demker, Marie och Hinnfors, Jonas, *Varför vetenskap? Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen, andra upplagan* (Studentlitteratur, 2002).

Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, översättning Hjalmar Mårtensson, Klaus-Richard Böhme och Alf W. Johansson (Stockholm: Bonnier, 1991, 2006).

Derblom, Markus, Egnell, Robert och Nilsson, Claes, *The Impact of Strategic Concepts and Approaches on the Effects-Based Approach to Operations, FOI-R-2394—SE* (Stockholm: FOI, 2007).

Egnell, Robert, *Complex Peace Operations and Civil-Military Relations: Winning the peace* (New York: Routledge, 2009).

Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod, andra upplagan* (Lund: Studentlitteratur, 1996).

Elg, Johan (red.), *Effektbaserade operationer. Teori, planering och applicering* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2005).

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan. Konsten at studera samhälle, individ och marknad, tredje upplagan* (Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2007).

Flygelholm, Stefan, Norlander, Arne och Hansson, Lars-Åke, *Expeditionär Förmåga, Analytiskt Koncept – Vision, Krav, Utveckling, version 1.0* (Stockholm: Försvarsmakten, 2008).

Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2002* (Stockholm: Försvarsmakten, 2002).

Ginér, Michael, *Clintonadministrationen och RMA. En studie av amerikansk doktrin 1993-2001* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2002).

Gray, Colin S., *Modern Strategy* (Oxford: Oxford University Press, 1999).

Gray, Colin S., *Strategy for Chaos. Revolutions in Military Affairs and The Evidence of History* (London: Frank Cass, 2002).

Howard, Michael, *The Forgotten Dimensions of Strategy* (Foreign Affairs: Vol 57, Nr 5, 1979).

Nilsson, Claes, Hull, Cecilia, Derblom, Markus och Egnell, Robert, *Comprehensive Approach i fredsfrämjande insatser. Den allomfattande insatsens beståndsdelar*, FOI-R-2804—SE (Stockholm: FOI, 2009).

Patel, Runa och Davidsson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning, tredje upplagan* (Studentlitteratur, 1991, 2003).

Rienecker, Lotte, *Problemformulering* (Stockholm: Liber, 2003).

Widén, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder* (Stockholm: Försvarsmakten, 2005).

Wikström, Niklas et al, *Gemensam strid, Ledning på operativ och taktisk nivå i ett nätverksbaserat, flexibelt insatsförsvar* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2005).

Officiella dokument och tal

Cabinet Office, *The National Security Strategy of the United Kingdom. Security in an interdependent world* (Norwich, Cabinet Office, 2008). Hämtad 2009-11-27.

Tillgänglig via:

http://interactive.cabinetoffice.gov.uk/documents/security/national_security_strategy.pdf

HM Government, *UK policy in Afghanistan and Pakistan: the way forward* (Norwich, Cabinet Office, 2009). Hämtad 2009-11-27. Tillgänglig via:

http://www.cabinetoffice.gov.uk/reports/afghanistan_pakistan.aspx

Hägglund, Gustav, *Tal av ordföranden vid Europeiska Unionens Militära Kommitté EUMC den 30 september 2002*. Hämtad 2010-02-16. Tillgänglig via:

http://www.itcm.org/pdf/Hagglund_EUMC.pdf

UK Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication 0-01, British Defence Doctrine, 3rd Edition* (Swindon: MOD/JDCC, 2008). Hämtad 2009-11-27. Tillgänglig via:

<http://www.mod.uk/DefenceInternet/MicroSite/DCDC/OurPublications>

UK Ministry of Defence, *The Comprehensive Approach, Joint Discussion Note 4/05* (Swindon: MOD/JDCC, 2006). Hämtad 2009-11-27. Tillgänglig via:

<http://www.mod.uk/DefenceInternet/MicroSite/DCDC/OurPublications>

Opublicerade källor

Hallenberg, Jan, Ring, Stefan, Rydén, Birgitta och Åselius, Gunnar, *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt- En introduktion i metodlära* (Stockholm: Försvarshögskolan, Bokmanus, 2006).

Muntliga källor

Föreläsning av Övlt Jonas Lind vid Försvarshögskolan, 2009-05-18.

Föreläsning av Dr Robert Egnell vid Försvarshögskolan, 2009-12-10.